

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Manželství homosexuálů – odstranění diskriminace nebo
politikum?**

Autorka:

Petra Cardová

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Anna Outlá

Plzeň

2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Petra CARDOVÁ**
Osobní číslo: **R17M0028P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Manželství homosexuálů – odstranění diskriminace nebo politikum?**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

- 1) Úvod
- 2) Manželství jako institut
- 3) Historický pohled na homosexualitu
- 4) Registrované partnerství
- 5) Současný přístup k stejnopohlavnímu manželství v ČR
- 6) Stejnopohlavní manželství v zahraničí
- 7) Diskriminace homosexuálů
- 8) Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz příloha

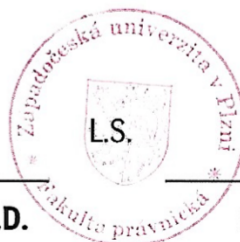
Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Anna Outlá**
Katedra obchodního práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. června 2021

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, ze kterých jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 2022

Petra Cardová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. Anně Outlé, a to za odborné vedení, rady a také za přístup, se kterým vedla mou diplomovou práci.

Seznam použitých zkratk

LGBT	lesby, gayové, bisexuálové, transsexuálové (lesbian, gay, bisexual, transgender)
Parlament	Parlament České republiky
ESLP, Soud	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
s.	strana
č.	číslo
čl.	článek
odst.	odstavec
sp. zn.	spisová značka
Př. n. l.	před naším letopočtem
Pl.	plénum
ÚS	Ústavní soud
ČR	Česká republika
USA	Spojené státy americké
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012
Zákon o registrovaném partnerství	Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství ze dne 26. ledna 2006
Antidiskriminační zákon	Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon ze dne 23. dubna 2008
Zákon o matrikách	Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení ze dne 2. srpna 2000
Zákon o církvích a náboženských společnostech	Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností ze dne 27. listopadu 2001
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ze dne 4. prosince 1963
Zákon o zvláštních řízeních soudních	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních ze dne 12. září 2013
Zákon o obcích	Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích ze dne 12. dubna 2000

Insolvenční zákon	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení ze dne 30. března 2006
Exekuční řád	Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti ze dne 28. února 2001
Zákon o daních z příjmu	Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ze dne 20. listopadu 1992
Trestní zákoník	Zákon č. 20/2009 Sb., trestní zákoník ze dne 8. ledna 2009
Trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ze dne 29. listopadu 1961
Zákon o soudních poplatcích	Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích ze dne 5. prosince 1991
Zákon o zaměstnanosti	Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti ze dne 13. května 2004
Zákoník práce	Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce ze dne 21. dubna 2006
Zákon o ochraně spotřebitele	Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele ze dne 16. prosince 1992
Školský zákon	Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ze dne 24. září 2004
LZPS, Listina, Listina základních práv a svobod	Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Manželství jako institut	4
2.1. Pojem manželství.....	4
2.2. Vznik manželství.....	4
2.3. Právní úprava manželství	8
2.4. Současný přístup k manželství	10
3. Historický pohled na homosexualitu	11
3.1. Rané civilizace.....	11
3.1.1. Mezopotámie	11
3.1.2. Egypt.....	12
3.1.3. Čína.....	12
3.1.4. Řecko	12
3.1.5. Řím.....	13
3.2. Homosexualita z pohledu křesťanství	13
3.2.1. Historicky	13
3.2.2. Současný křesťanský přístup	14
3.1. Středověká Evropa	15
3.3. Novověk.....	16
3.4.1. Raný novověk.....	16
3.4.2. Vrcholný novověk.....	17
3.4. Nejnovější dějiny	17
4. Registrované partnerství	20
4.1. Pojem registrovaného partnerství.....	20
4.2. Vznik registrovaného partnerství	20
4.3. Právní úprava registrovaného partnerství.....	21
4.4. Komparace registrovaného partnerství a manželství	23
4.4.1. Rovina symbolická	23
4.4.2. Rovina právní	23
4.5. Problematické aspekty registrovaného partnerství	27
5. Současný přístup k stejnopohlavnímu manželství v ČR	31
5.1. Iniciativa Jsme fér	31
5.2. Návrh novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.....	33
5.3. Obsah návrhu novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník	36
5.4. Organizace Aliance pro rodinu	38

5.5.	Návrh novely Listiny	38
6.	Stejnopohlavní manželství v zahraničí.....	41
6.1.	Obecně	41
6.2.	Aspekty stejnopohlavního manželství ve vybraných státech	44
6.2.1.	Nizozemsko.....	44
6.2.2.	USA	44
6.2.3.	Slovensko	45
6.2.4.	Rusko	47
6.2.5.	Rakousko	48
6.3.	Přístup Evropského soudu pro lidská práva ke stejnopohlavním svazkům	49
7.	Diskriminace homosexuálů	53
7.1.	Obecně	53
7.2.	Druhy diskriminace.....	54
7.3.	Právní úprava ochrany homosexuálů	56
7.3.1.	Ochrana na mezinárodní úrovni.....	56
7.3.2.	Ochrana na ústavní úrovni.....	58
7.3.3.	Ochrana na zákonné úrovni	59
8.	Závěr	62
	Resumé	64
	Použité zdroje	65
1.	Literatura	65
2.	Právní předpisy.....	65
3.	Jiné právní zdroje.....	66
4.	Judikatura.....	67
5.	Ostatní	67

1. Úvod

Manželství je pojem, který se každého z nás více či méně dotýká. Může to být tím, že jsme buďto z manželství vzešli, nebo máme někoho ve svém okolí, kdo již manželství uzavřel, či jsme byli svědky toho, jak uzavírá manželství někdo z našich blízkých, nebo jsme dokonce sami manželství uzavřeli. Presumuje se, že lidé, kteří hodlají uzavřít manželství, se navzájem milují. Kromě zákonných náležitostí by tady, tedy alespoň podle mě, měla být vždy přítomna i láska. Láska samotná ale v některých případech nestačí. U určité formy lásky, ať je sebevíc silná, dlouhotrvající a opravdová, není manželství umožněno. Jedná se o lásku dvou osob stejného pohlaví, homosexuální lásku.

Manželství je v České republice vymezeno jako svazek muže a ženy. V posledních letech se ale objevuje snaha o to, aby bylo nově vymezeno jako svazek dvou lidí, čímž by bylo zpřístupněno všem, bez ohledu na sexuální orientaci nebo na volbu pohlaví partnera.

Cílem celého tohoto textu je zhodnocení současné platné právní úpravy týkající se oblasti manželství a registrovaného partnerství, vymezení základních rozdílů těchto svazků a nastínění společenských debat, které v současnosti probíhají v souvislosti s navrhovaným uzákoněním manželství homosexuálů. Pevně věřím, že v závěru této práce bude možné odpovědět si na otázku: je tedy cílem uzákonění homosexuálního manželství odstranění diskriminace, nebo se jedná o pouhé politikum?

K vytyčeným cílům se pokusím dospět pomocí deskriptivní, analytické a také komparativní metody.

V první kapitole se budeme věnovat samotnému pojmu manželství. V této kapitole bude zhodnocena a shrnuta platná právní úprava manželství, jeho zákonné náležitosti, průběh jeho vzniku a také současný přístup k manželství. Jsou zde nastíněny jednotlivé aspekty manželství, které budou následně podrobeny komparaci se současně jediným právně uznaným svazkem, který u nás homosexuálové mohou uzavřít, tedy s registrovaným partnerstvím.

V druhé kapitole této práce se již zaměříme na pojem homosexuality, zejména pak na stručné vymezení historie homosexuality v průběhu dějin lidstva a přístupu k ní v jednotlivých historických epochách. Kapitola se věnuje pojetí homosexuality

v raných civilizacích, jako byla starověká Mezopotámie, Egypt, Čína a také antické Řecko a Řím. Budeme se věnovat rozdílům, které můžeme v přístupech jednotlivých starověkých států spatřovat. Dále se historická kapitola věnuje křesťanskému pojetí homosexuality, a to jak z historického hlediska, tak nastínění současného vztahu mezi křesťanstvím a homosexualitou. Skrz striktní středověký postoj a rozvolněnější novověké pojetí se dostaneme až k nejnovějším dějinám 20. století.

Následující kapitola se věnuje pojmu registrovaného partnerství. Stejně jako u kapitoly věnované manželství je zde vymezen samotný pojem registrovaného partnerství, dále také průběh jeho vzniku a zhodnocení jeho právní úpravy. V této kapitole je nejzásadnější komparace registrovaného partnerství s manželstvím, kde si objasníme nejdůležitější a základní rozdíly mezi jednotlivými svazky. Odpůrci manželství homosexuálů často argumentují tím, že homosexuálové již mají svůj svazek, tedy registrované partnerství, tudíž není potřeba, aby jim byl zpřístupněn i institut manželství. Pomocí této komparace se proto pokusím nastínit, zda jsou jednotlivé svazky opravdu tak rozdílné, aby bylo na místě uzákonit manželství i pro homosexuály. V poslední části této kapitoly jsou vymezeny některé problematické aspekty registrovaného partnerství.

Pátá kapitola představuje nastínění onoho „politika“. Zaměříme se zde na aktuální přístup ve společnosti k manželství homosexuálů, a to především skrze v současné době nejvýraznější občanskou iniciativu Jsme fér a skrze organizaci Aliance pro rodinu. Za stěžejní zde považuji vymezení návrhu novely občanského zákoníku, jehož obsahem je uzákonění právě manželství pro homosexuály. Na návrh se zaměříme jak z hlediska procesu jeho přijímání v Poslanecké sněmovně, tak z hlediska obsahového. Společně s návrhem novely občanského zákoníku se v Poslanecké sněmovně projednává i návrh novely Listiny základních práv a svobod, který má do LZPS zakotvit definici manželství jako svazek muže a ženy. Tomuto návrhu se budeme věnovat na konci páté kapitoly.

V šesté kapitole se pro srovnání zaměříme na pojetí homosexuálních svazků ve světě. Kapitola pojednává o nejzajímavějších aspektech souvisejících s homosexuálními svazky ve vybraných státech Evropy, jakož i v USA, které jsem zvolila kvůli jejich vyhlášenému liberálnímu přístupu. Kapitulu zakončuje zhodnocení

přístupu Evropského soudu pro lidská práva, a to prostřednictvím několika rozsudků, které se homosexuálních svazků týkají.

Poslední kapitola se věnuje pojmu diskriminace jako takové. Jsou zde vymezeny základní druhy diskriminace a také vysvětlení, v čem spočívá jejich rozdílnost. V poslední části této práce se zaměříme na právní úpravu ochrany homosexuálů proti diskriminaci, a to na mezinárodní, ústavní a zákonné úrovni.

2. Manželství jako institut

Tato kapitola se zabývá pojmem manželství, základními aspekty jeho vzniku, právní úpravou a současným přístupem k manželství. Zaměříme se zde na tradiční institut manželství mezi mužem a ženou a také zde vymežíme aspekty, které budou v následujících kapitolách podrobeny komparaci s právní úpravou registrovaného partnerství.

2.1. Pojem manželství

*„Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.”*¹ Toto ustanovení nepředstavuje striktní definici manželství, ale jeho smyslem je výslovně stanovit, co je pro podstatu manželství charakteristické, „*proto např. svazek dvou osob stejného pohlaví manželstvím být nemá.*“²

Manželství je tedy výslovně vymezeno jako svazek dvou osob různého pohlaví, přičemž tento svazek má být trvalý. V předchozím zákoně, který upravoval manželství před občanským zákoníkem, tedy v zákoně o rodině, bylo manželství vymezeno nikoliv jako „svazek“, nýbrž jako „společenství“.³ Slovo svazek totiž spíše inklinuje k vyjádření statusového institutu, na rozdíl od toho slovo společenství naznačovalo spíše majetkovou stránku spojení muže a ženy.⁴

2.2. Vznik manželství

*„Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstoupí do manželství.”*⁵ Je zde tedy kladen důraz na projev řádné, skutečné či opravdové vůle, a to před orgánem,

¹ § 655 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012

² ZUKLÍNOVÁ, M. § 655 [Podstata a hlavní účel manželství]. In: DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³ § 1 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině ze dne 4. prosince 1963

⁴ ZUKLÍNOVÁ, M. § 655 [Podstata a hlavní účel manželství]. In: DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵ § 656 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012

který je pro provedení sňatečního obřadu určen. Co se týče slova „úplný“ v uvedeném paragrafu, v anglických verzích relevantních textů mezinárodních smluv se vyžaduje *free and full consent*. Výraz *full* znamená bezvadný, řádný nebo perfektní, tudíž v tomto smyslu je nutno použít výraz „úplný“ vykládat. Samotný projev vůle je právním jednáním (tj. „*projev vůle právního subjektu, který směřuje ke vzniku, změně nebo zániku právního vztahu, jenž je v souladu s právem, protože jsou s ním spojeny právní následky*“⁶), jsou s ním tedy spojeny právní následky. Ke způsobení těchto právních následků vůle osob, které vstupují do manželství, také zřejmě směřuje. Pokud by tomu tak nebylo, manželství by bylo uzavíráno jen na oko, tudíž by splňovalo podmínku zdánlivosti manželství dle § 677 odst. 1 občanského zákoníku.⁷ Dle § 659 občanského zákoníku se manželství uzavírá tak, že oddávající osoba položí snoubencům otázku, jestli spolu chtějí vstoupit do manželství, přičemž jestliže snoubenci odpoví kladně, vznikne manželství.⁸ Výraz „souhlasný projev vůle“ je do jisté míry nejasný, dle tohoto ustanovení lze ale říci, že jde o dva projevy vůle, které jsou souhlasné v tom, že sledují stejný cíl. Obsahem sňatečního projevu tedy je, že snoubenci vstupují do manželství. Toto lze jinak označit jako „prohlášení sňatečné vůle“.⁹

K uzavření manželství dochází veřejně, slavnostně a v přítomnosti dvou svědků.¹⁰ Požadavek veřejnosti u nás není chápán jednotně. Původ tkví z historického problému, který měla katolická církev s tajnými obřady, kdy tento problém vyřešila stanovením povinnosti ohlášek a povinnou přítomností dvou nebo tří svědků. Zákon o právu rodinném z roku 1950 pak požadavek veřejnosti uvedl z důvodu, že bylo třeba nějakým způsobem nahradit obřad, který byl celebrován podle pravidel kanonického práva. Nejspíš to je důvodem, proč se stále veřejnost vedle slavnostnosti uvádí, tento

⁶ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1, str. 147

⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. § 656 [Sňatečný proces]. In: DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁸ § 659 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012

⁹ ZUKLÍNOVÁ, M. § 656 [Sňatečný proces]. In: DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁰ § 659 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012

požadavek totiž vyjadřuje určitou vážnost, kterou manželství požívá.¹¹ Svědky mohou být dle § 39 odst. 2 občanského zákoníku „*jen osoby, které na prohlášení a jeho obsahu nemají zájem a nejsou nevidomé, neslyšící, němé nebo neznalé jazyka, v němž je prohlášení učiněno. Svědci musí prohlášení podepsat a být schopni potvrdit schopnost prohlašujícího jednat a obsah jeho prohlášení.*”¹²

Český právní řád upravuje dvě formy uzavření manželství, a to občanský a církevní sňatek. Občanský sňatek lze charakterizovat tím, že snoubenci projevují svou sňatečnou vůli osobně před orgánem veřejné moci v přítomnosti matrikáře. Církevní sňatek je pak charakteristický osobním projevem sňatečné vůle před orgánem církve nebo náboženské společnosti.¹³

Zásadní rozdíl je zde tedy v oddávajícím orgánu. V § 658 občanského zákoníku je pak konkretizováno, jakým způsobem se stanovuje oddávající orgán. U občanského sňatku dle odst. 1 stanoví jiný právní předpis, kdo je orgánem veřejné moci, před kterým oddávající, tedy představitel orgánu veřejné moci, provádí obřad.¹⁴ Občanský zákoník zde odkazuje na zákon o matrikách, který konkrétně v § 11a odst. 1 stanovuje, kdo je orgán veřejné moci, před kterým je sňatečný obřad uzavírán.¹⁵ U církevního sňatku je tedy, jak jsem již zmínila výše, osobní projev sňatečné vůle proveden před orgánem církve nebo náboženské společnosti. Podmínkou existence manželství v případě tohoto typu sňatku je asistence oprávněné církve nebo náboženské společnosti.¹⁶ Oprávněné církve a náboženské společnosti upravuje zákon o církvích

¹¹ ZUKLÍNOVÁ, M. § 656 [Sňatečný proces]. In: DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹² § 39 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012

¹³ § 657 téhož zákona

¹⁴ § 658 odst. 1 téhož zákona

¹⁵ § 11a: „*(I) Snoubenci projeví vůli, že spolu vstupují do manželství před a) starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části územně členěného statutárního města, které jsou matričním úřadem, a to pouze ve správním obvodu tohoto matričního úřadu, b) starostou nebo místostarostou obce, městské části hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části územně členěného statutárního města, které nejsou matričním úřadem, je-li jeden ze snoubenců přihlášen k trvalému pobytu v jeho správním obvodu, a to pouze ve správním obvodu této obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, c) primátorem hlavního města Prahy, náměstkem primátora hlavního města Prahy nebo pověřeným členem zastupitelstva hlavního města Prahy, jakož i před primátorem statutárního města, náměstkem primátora statutárního města nebo pověřeným členem zastupitelstva statutárního města, a to pouze ve správním obvodu hlavního města Prahy nebo statutárního města.*“

¹⁶ § 677 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012

a náboženských společnostech. Církev musí obdržet zvláštní právo „konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky podle zvláštního právního předpisu”.¹⁷ Dalším pravidlem pro uzavření církevního sňatku je povinnost snoubenců předložit oddávajícímu osvědčení, které pro tyto účely vydává matriční úřad a které nesmí být starší než 6 měsíců. V tomto osvědčení je obsaženo potvrzení o tom, že snoubenci splnili veškeré podmínky stanovené zákonem pro vstup do manželství.¹⁸ Navíc je po uzavření církevního sňatku „oddávající povinen do tří pracovních dnů od uzavření manželství doručit matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu bylo manželství uzavřeno, protokol o uzavření manželství s uvedením skutečností podle jiného právního předpisu.”¹⁹

Součástí sňatečného obřadu je také prohlášení o přijetí manželů. Manželé mají 3 možnosti – prohlásí, že jejich společné příjmení bude příjmení jednoho z nich; oba si ponechají svá příjmení; nebo společné příjmení bude příjmením jednoho z nich a ten, jehož příjmení není společné příjmení, si ke společnému příjmení ponechá své dosavadní příjmení.²⁰

„Snoubenci při sňatečném obřadu uvedou, dříve než učiní sňatečný projev vůle, že jim nejsou známy překážky, které by jim bránily uzavřít manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav a že zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství.”²¹ Prohlášení je v písemné formě a je součástí žádosti o provedení sňatečného obřadu, je tedy pak možné, že prohlášení nemusí být při obřadu pronášeno snoubenci, ale oddávající může prohlášení před sňatečným obřadem jen konstatovat. Nedostatek nebo nepravdivost těchto prohlášení nemá na existenci ani na platnost manželství žádný negativní vliv. U překážek, které by bránily uzavřít manželství, nelze vždy předložit dostatečný důkaz neexistence těchto překážek, už jen z toho důvodu, že negativní důkaz je až nemožný, proto je třeba ke zjištění dospět nepřímou. Je tedy ponecháno na vůli a poctivosti snoubenců, zda jejich prohlášení bude pravdivé nebo nepravdivé. Prohlášení o vzájemné znalosti zdravotního stavu má spíše preventivní charakter pro snoubence. Prohlášení o zvážení uspořádání

¹⁷ § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností ze dne 27. listopadu 2001

¹⁸ § 666 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012

¹⁹ § 666 odst. 2 téhož zákona

²⁰ § 660 téhož zákona

²¹ § 665 téhož zákona

budoucích majetkových vztahů je pojímáno spíše jen formálně, stejně jako prohlášení o zdravotním stavu.²²

Občanský zákoník zvažuje i mimořádné situace, a to ohrožení života, kdy „je-li život snoubence přímo ohrožen, může sňatečný obřad provést každý orgán podle § 658, popřípadě jiný úřad stanovený jiným právním předpisem, a to na kterémkoli místě; to platí obdobně i pro církevní sňatek. Mimo území České republiky může sňatečný obřad provést také velitel námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou České republiky nebo velitel letadla zapsaného v leteckém rejstříku v České republice a je-li alespoň jeden ze snoubenců státním občanem České republiky rovněž velitel vojenské jednotky České republiky v zahraničí.”²³ Další mimořádnou situací může být uzavření manželství před diplomatickou misí nebo konzulárním úřadem ČR.²⁴

Co se týče zákonných překážek manželství, „manželství nemůže uzavřít nezletilý, který není plně svéprávný.”²⁵ Jestliže ale jedinec dosáhl šestnácti let věku, soud mu může ve výjimečných případech povolit uzavřít manželství, a to za předpokladu, že jsou pro to důležité důvody.²⁶ K dalším zákonným překážkám patří zákaz uzavření manželství osobě, která již dříve uzavřela manželství, registrované partnerství nebo obdobný svazek uzavřený v zahraničí, přičemž tento svazek stále trvá.²⁷ Manželství také nemůže být uzavřeno mezi předky, potomky, sourozenci, ani v rámci vztahů osvojení, poručenství a pěstounství.²⁸

2.3. Právní úprava manželství

Základní komplexní hmotněprávní úprava manželství je obsažena v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a to v části druhé, která se věnuje rodinnému právu. Rozsah zákonné úpravy manželství v občanském zákoníku je od § 655 do § 770,

²² ZUKLÍNOVÁ, M. § 665 [Tzv. vedlejší prohlášení]. In: DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²³ § 667 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012

²⁴ § 668 téhož zákona

²⁵ § 672 odst. 1 téhož zákona

²⁶ § 672 odst. 2 téhož zákona

²⁷ § 674 téhož zákona

²⁸ § 675 a § 676 téhož zákona

zákonná úprava je tedy poměrně rozsáhlá,²⁹ a to například ve srovnání s předchozí právní úpravou, zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině, který upravoval manželství pouze v 29 paragrafech.³⁰

Manželství se pak dotýkají i jiné zákony, jako například OSŘ, který upravuje procesněprávní otázky, jako třeba úpravu výkonu rozhodnutí ohledně majetku ve společném jmění manželů.³¹ Procesněprávní otázky upravuje i zákon o zvláštních řízeních soudních, který se věnuje řízení ve věcech manželských, a to řízení o povolení uzavřít manželství,³² dále pak také řízení týkající se statusových otázek manželství, jako je určení zdánlivosti či neplatnosti manželství, nebo také řízení o rozvodu manželství.³³ Zákon o obcích pak upravuje údaje, které o manželství osob mohou orgány obce, krajský úřad a Ministerstvo vnitra využívat z informačního systému evidence obyvatel pro výkon své působnosti.³⁴ Další zákon, který se částečně dotýká manželství, je i insolvenční zákon, který upravuje účinky prohlášení konkursu na společné jmění manželů,³⁵ nebo společný návrh manželů na povolení oddlužení,³⁶ s čímž souvisí i exekuční řád, který upravuje procesněprávní otázky exekuce na společné jmění manželů.³⁷ Daňové výhody osob žijících v manželství pak upravuje zákon o daních z příjmů, a to například osvobození bezúplatných příjmů³⁸ a příjmů při zápůjčce, výpůjčce nebo výprose,³⁹ nebo také upravuje daňové výhody plynoucí ze společného jmění manželů⁴⁰, jakož i slevy na dani na manžela.⁴¹ V České republice je, jak jsem již zmiňovala, zákaz dvojího manželství, což upravuje trestní zákoník, dle kterého bude až na dva roky potrestán ten, kdo za trvání manželství uzavře jiné manželství.⁴²

²⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012

³⁰ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ze dne 4. prosince 1963

³¹ např. § 262a, § 262b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ze dne 4. prosince 1963

³² § 367 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních ze dne 12. září 2013

³³ § 371 a násl. téhož zákona

³⁴ § 149a zákona č. 128/2000 Sb., o obcích ze dne 12. dubna 2000

³⁵ § 268 a násl. zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon ze dne 30. března 2006

³⁶ § 394a téhož zákona

³⁷ § 42 a jiné zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád ze dne 28. února 2001

³⁸ § 10 odst. 3 písm. c) bod 1 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ze dne 20. listopadu 1992

³⁹ § 4a písm. m) bod 1 téhož zákona

⁴⁰ § 7 odst. 9, § 10 odst. 2 a další téhož zákona

⁴¹ § 35ba odst. 1 písm. b) téhož zákona

⁴² § 194 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ze dne 8. ledna 2009

2.4. Současný přístup k manželství

V současnosti již není manželství nutnou podmínkou pro partnerské soužití, jako tomu bývalo dříve. V dřívějších dobách se společnost na páry žijící „na hromádce“ dívala skrz prsty. „*Socialistické Československo bylo zemí s nejvyšší mírou sňatečnosti mezi evropskými státy a byl v něm masivní tlak na uzavírání manželství. Jen něco přes tři procenta žen se neprovdala a něco přes pět procent mužů se neoženilo.*“⁴³ Nyní spolu lidé sdílejí společnou domácnost a zakládají rodinu, aniž by uzavírali manželství. Zároveň se také manželství uzavírá ve vyšším věku, než tomu bylo dříve.⁴⁴

Problémem při nesezdaném soužití často bývá vypořádání majetkových poměrů při rozchodu. Zatímco při uzavření manželství vzniká společné jmění manželů, jehož součástí je to, co nabyt jeden z manželů nebo oba společně za trvání manželství⁴⁵, při nesezdaném soužití jsou obvykle věci ve výlučném vlastnictví jednoho z páru. Za předpokladu, že věc nabývá pár společně, nabývají ji do podílového spoluvlastnictví, kdy je každý z partnerů vlastníkem svého podílu a může s ním nakládat dle své vůle.

Manželé mají větší míru jistoty ohledně majetkových vztahů a jejich vypořádání v případě rozchodu. U partnerů je naopak v případě, že neuzavřeli dohodu o svých majetkových vztazích pro případ rozchodu, značná právní nejistota. Naopak zde někteří mohou spatřovat výhodu v případě dluhů jednoho z nesezdaných partnerů, které se ve většině případů druhého partnera nedotýkají. Každý z režimů má tedy své výhody a nevýhody.⁴⁶

⁴³ Počet svateb v Česku rekordně narostl, přístup k manželství se mění [online]. 2019, 9.2.2019 [cit. 2021-11-06]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/pocet-svateb-v-cesku-rekordne-narostl-od-zari-se-vzalo-vice/r~acde00b22c7311e99182ac1f6b220ee8/>

⁴⁴ Do manželství lidé nepospíchají [online]. 9. 4. 2014, 2014 [cit. 2021-11-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/do_manzelstvi_mladi_lide_nepospichaji_20140409

⁴⁵ § 709 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012

⁴⁶ TOMESOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití II. díl: Majetkové vztahy za trvání svazku. *Právní prostor* [online]. 2015, 16. 9. 2015 [cit. 2021-11-06]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-ii-dil-majetkove-vztahy-za-trvani-svazku>

3. Historický pohled na homosexualitu

V této kapitole se zaměříme na stručný historický exkurz pohledu na homosexualitu v průběhu dějin lidstva, a to od raných starověkých civilizací, skrz perspektivu křesťanství, a dále se podíváme na pohled středověké a novověké společnosti. Kapitulu uzavírá stručné nastínění nejnovějších dějin homosexuality, tedy dějin 20. století.

3.1. Rané civilizace

V raných civilizacích před více než 200 000 lety byl vůdčím principem ve společnosti matriarchát, zdrojem moci tedy byla žena, matka. Některé kmeny měly včleněny homosexuální obřady do svých rituálů, ve kterých jedinci skládali zkoušku dospělosti. Postupem času se ale matriarchát měnil a základním principem se stal patriarchát, a to proto, že postupem času bylo třeba silných mužů na to, aby si jednotlivé kmeny hájily a chránily svá území. Zároveň také tito muži podnikali výbojné výpravy, aby získávali nová území a další statky. Tato armáda postupem času převzala moc do svých rukou, čímž ženy přišly o moc, kterou původně ve společnosti měly, a jejich hlavním úkolem se stala péče o potomky. Muži získali úplnou sexuální svobodu, zatímco ženská sexualita se spíše potlačovala, proto se v raných civilizacích hovoří spíše jen o mužské homosexualitě.⁴⁷ Toto však není považováno za homosexuální orientaci jako takovou, neboť ve starověkých civilizacích zatím nepanoval názor, že sexuální orientace lidí je neměnně determinována a že by mohli být lidé stejnopohlavně orientovaní bez své vlastní vůle, byla to tehdy spíše součást společenského života.⁴⁸

3.1.1. Mezopotámie

Ve starověké Mezopotámii se homosexualita hojně vyskytovala, neboť byla součástí různých rituálů. Nepovažovali stejnopohlavní styk za něco zvláštního a zakázaného, za závažné a společensky nepřijatelné byl považován spíše nižší společenský status partnera. Skrze homosexuální pohlavní styk také předvíдали

⁴⁷ SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 18-20

⁴⁸ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5, s. 35

budoucnost, kdy například homosexuální pohlavní styk s rovnocenným partnerem měl přinést štěstí.⁴⁹

3.1.2. Egypt

Společnost v Egyptě spíše než homosexualitu akceptovala mužskou bisexualitu. Homosexualita u nich nebyla příliš přijímána, protože byla považována za něco méněcenného a zženštilého. Kladli velký důraz na rodinu a manželství, která zde byla uzavírána ve velmi raném věku.⁵⁰ Ze starověkého Egypta pochází jedna z nejstarších zmínek o homosexualitě, a to ve spise spadajícím mezi tzv. egyptská naučení, který pochází z 24. století př. n. l. a ve kterém jsou muži varováni před sváděním mladých chlapců. Je zde vyjádřeno zavrnutí homosexuálního chování.⁵¹

3.1.3. Čína

Starověká Čína stejně jako Mezopotámie nerozlišovala projevy homosexuality odlišně od projevů heterosexuálních vztahů, neexistoval pro ni speciální název. Manželství bylo bráno jako společenský závazek, jímž se spojuje bohatství a moc dvou rodin, avšak romantická láska byla přítomna mimo manželství a nezáleželo na tom, zda se jednalo o různopohlavní nebo stejnopohlavní pár.⁵² Projevy homosexuality u mužů ale byly také považovány za plýtvání, které zbytečně ruší rovnováhu mužské a ženské energie.⁵³

3.1.4. Řecko

Za společenskou normu se v antickém Řecku považovala bisexualita. Kladli ovšem také důraz na to, aby se muž nejdéle ve 25 letech oženil a založil rodinu. Orientace muže výhradně na homosexuální vztahy ale nebyla ve společnosti příliš tolerována. Bisexualita však byla hodnocena jako něco běžného a nebyla společensky odsuzována.⁵⁴ V určité době a v určitých společenských skupinách byla homosexualita

⁴⁹ SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 20-21

⁵⁰ tamtéž, s. 21-24

⁵¹ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5, s. 37

⁵² SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 24-25

⁵³ BRZEK, Antonín a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ: *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia Medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4, s. 106

⁵⁴ SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 32-33

ve starověkém Řecku považována za rovnocennou a ekvivalentní heterosexuálním vztahům, dá se tedy říci, že v Řecku prožívala homosexualita největší rozkvět a volnost.⁵⁵

3.1.5. Řím

Římská říše následovala zmíněný „trend“ starověku, dle kterého byla oslavována mužská bisexualita. Lesbismus naopak v Římě považovali za něco zakázaného a pohoršujícího, neboť to bylo něco, čím se ženy snažily přisvojit si výsady mužů. V pozdějším období při rozmachu stoicismu⁵⁶ se důraz přenesl z bisexuálně orientovaných mužů na muže heterosexuální a na jejich povinnost uzavřít manželství a založit rodinu.⁵⁷ Homosexualita byla považována za přežitek, „řecký zvyk“ a také za znamení nedostatku mužnosti.

3.2. Homosexualita z pohledu křesťanství

3.2.1. Historicky

V období raného křesťanství patří k prvním pramenům týkající se vztahu homosexuality a křesťanství Pavlovy epištoly, což byly listy svatého Pavla, které adresoval křesťanům roztráštěným po Středomoří. V Listech Římanům odsuzoval pohany a mimo jiné zde uvedl, že pohané zaměnili přirozený styk osob opačného pohlaví za nepřirozený stejnopohlavní, čímž páchali hanebností. Na těchto textech postavila křesťanská církev svůj vztah k homosexualitě a považovala ji za hřích.⁵⁸

V prvním tisíciletí křesťanské historie se vykrystalizovala různá pravidla sexuální morálky křesťanů, která nyní tvoří základ jejich smýšlení týkajícího se sexuality. V tomto období se sexuální chování a morálka považovaly za totožné. Vytvořilo se zde velké tabu, které mělo vliv na rozvíjející se církevní právo.⁵⁹

Manželství je v Písmu svatém definováno jako „*bohem ustanovená heterosexuální monogamie. Je to jednota jednoho muže a jedné ženy, která musí být*

⁵⁵ BRZEK, Antonín a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ: *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia Medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4, s. 105

⁵⁶ stoicismus = filozofický směr zdůrazňující vnitřní vyrovnanost a duševní klid

⁵⁷ SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 45-51

⁵⁸ tamtéž, s. 55-56

⁵⁹ tamtéž, s. 66

veřejně prohlášena, natrvalo zpečetěna a fyzicky sdílěna. Písmo nezmiňuje žádný jiný druh manželství nebo pohlavního styku, neboť Bůh žádnou jinou alternativu nepřipravil. Křesťané by proto neměli homosexuální styk vydělovat jako předmět zvláštního zavržení.“ Každý svazek, který se vymyká výše uvedenému vymezení vztahu muže a ženy, je nepřijatelný.⁶⁰

3.2.1.1. Sodoma a Gomora

Sodoma a Gomora je jeden z nejznámějších biblických příběhů. Obyvatelé Sodomy a Gomory byli hříšní a zlí, proto se Bůh rozhodl, že tato města zničí. Až do konce renesance panoval ve společnosti názor, že zločin, který obyvatelé Sodomy a Gomory spáchali, měl podobu různých, blíže nespécifikovaných sexuálních praktik. Až v nedávné době se zločin dvou obcí začal vykládat jakožto hřích homosexuality. Sodomie je něco, co je odsuzováno církví a co patří mezi základní argumenty odpůrců homosexuality. Homosexualita občanů Sodomy a Gomory ovšem není nikde výslovně zmíněna, je pouze vyvozena na základě výkladů.⁶¹

3.2.2. Současný křesťanský přístup

Homosexuální vztahy jsou jedny z největších výzev, kterým církev musí čelit.⁶² LBGT komunita je založená na odlišnosti v oblasti sexuality, popírá heterosexuální rodinu jakožto jedinou možnou formu soužití, což se ale neslučuje s tradičním křesťanským pojetím světa, a tudíž křesťanská komunita nechce akceptovat koncept „gay komunity“. Různé křesťanské větve mají na homosexualitu odlišný pohled, konzervativní katolíci a protestanští evangelíci ji stále berou jako projev „sodomie“, tedy jako hřích a něco, co je třeba trestat. V oficiální římskokatolické linii se ale prosazuje pojetí, dle kterého je homosexualita něco vrozeného, něco, co si jedinec nevybral a smiřuje se s její existencí.⁶³ Samotná Bible nepředpokládá, že

⁶⁰ STOTT, John R. W. *Homosexuální partnerství?: (křesťanský příspěvek k současné debatě)*. Praha: Návrat domů, 2000. ISBN 80-85495-90-2, s. 27-28

⁶¹ SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 40-43

⁶² STOTT, John R. W. *Homosexuální partnerství?: (křesťanský příspěvek k současné debatě)*. Praha: Návrat domů, 2000. ISBN 80-85495-90-2.

⁶³ PUTNA, Martin C. *Křesťanství a homosexualita: pokusy o integraci*. Praha: Torst, 2012. ISBN 978-80-7215-434-0, s. 16

homosexualita by mohla být vrozená, nezvolená a trvalá. Takto byla homosexualita definována až moderními vědami.⁶⁴

V současné době jsou zde i některé skupiny „neokonzervatistů“, kteří prohlašují za příčinu celospolečenského zápasu protiklad mezi homosexuály a křesťany.⁶⁵

Prohřešky, které byly v minulosti přičítány židovské komunitě, jsou nyní vyčítány LGBT komunitě – „*bytostná nenávisť ke křesťanství a jeho morálce, absence smyslu pro křesťanskou rodinu, požívačnost, bezohlednost, materialismus, neovladatelná sexuální náruživost, vytváření skrytých vlivových skupin s cílem koordinovaně ničit křesťanskou kulturu.*“⁶⁶

Někteří autoři se ale k homosexualitě staví jinak, moderněji, a to tak, že jestliže homosexuální svazek jedinců směřuje k monogamickému vztahu, může být ze strany církve uznán. První, kdo se o toto propojení křesťanství a homosexuality pokoušel, byl John McNeill ve svém díle *Církev a homosexuálové*, kde formuloval tezi, dle které homosexuální vztah, který je vztahem lásky, není hříšný a je součástí Božího plánu – pouze ale tendence k láskyplnému vztahu, ne volná sexualita.⁶⁷

Zmíněné jevy jsou značně problematické i pro homosexuály, kteří jsou zároveň křesťany. Prožívají vnitřní rozpor mezi tím, co cítí, co je vnitřně vede ke vztahu s jedincem stejného pohlaví a mezi křesťanskými ideály. V některých případech se lidé rozhodnou, že budou žít v souladu s křesťanskými ideály a zvolí si sexuální zdrženlivost.⁶⁸

3.1. Středověká Evropa

Ke konci vrcholného středověku a na počátku pozdního středověku, tedy v polovině 14. století se společenské mínění týkající se sexuálního chování výrazně lišilo od pojetí ve starověku, na což měla velký vliv i církve, která odmítala uznávat starověké praktiky, jako například bisexualitu. Postupem času se veškeré odchylky v sexuálním chování staly zakázané a byly považované za hřích, a zároveň toto platilo

⁶⁴ PUTNA, Martin C. *Křesťanství a homosexualita: pokusy o integraci*. Praha: Torst, 2012. ISBN 978-80-7215-434-0, s. 64

⁶⁵ tamtéž, s. 18

⁶⁶ tamtéž, s. 19

⁶⁷ tamtéž, s. 37

⁶⁸ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5, s. 78

právě i pro homosexualitu. Samozřejmě ale projevy homosexuality a bisexualitě ze společnosti nevymizely, byly pouze postaveny do ilegality, a to jako hrdelní zločin. V této době navíc homosexualita byla označována jako démonismus, magie a také jako příčina přírodních katastrof a chorob. Mužům i ženám obviněných z homosexuality hrozil trest smrti upálením.⁶⁹

3.3. Novověk

3.4.1. Raný novověk

Společnost v raném novověku byla stále ovlivněná přístupem k sexualitě ve středověku, který stále vyvolával v lidech pocit hanby a viny, proto někteří lidé stále skrývali svou orientaci. V období anglické renesance se vztah k homosexualitě a bisexualitě odvozuje i z literárních děl, a to i například ze Shakespeareových sonetů, v jejichž verších je vyjádřena idea bisexualitě a kladný vztah autora k ní. Vztah společnosti k homosexualitě se začal oproti předchozí epoše rozvolňovat.⁷⁰ Lidé se vraceli k předkřesťanským idejím a myšlení se v této době odpoutávalo od postojů církve.⁷¹

V druhé polovině 17. století dochází ke společenskému posunu, který měl za následek zakořenění homofobie, která byla podporována i ze strany státní moci. Postoje společnosti zakořeněné v této době ovlivnily přístup k sexualitě až do 20. století. Příčinu tohoto nového postoje lze spatřovat v tom, že v této době byla prostřednictvím rozličných reformátorů rozšířena myšlenka, že sexuální projevy mimo křesťanské manželství je třeba potírat. Tímto se institut manželství ve společnosti více zakořenil a upevnil, čímž byla ale naopak potlačena homosexualita. Protestantští puritáni zakotvili do právních řádů ustanovení, která potlačovala a trestala projevy homosexuality, a která přežila až do 2. poloviny 20. století.⁷²

⁶⁹ SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 81-83

⁷⁰ tamtéž, s. 97-105

⁷¹ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současně společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5, s. 44

⁷² SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 111-113

3.4.2. Vrcholný novověk

Na začátku 19. století byly ve společnosti stále hluboce zakořeněny předsudky a strach z homosexuálů, a to více, než tomu tak bylo kdykoliv předtím. Konalo se také mnoho poprav za odhalenou homosexualitu. Představa dvou homosexuálních mužů byla považována za to nejhorší ze všech tabuizovaných témat a za něco démonického.⁷³

V průběhu vrcholného novověku si tehdejší lékaři dali za cíl najít medicínskou příčinu sexuální dysfunkce. Homosexualita tedy neměla být považována za hřích proti Bohu, ani za společenský zločin, ale za určitou duševní vadu, což opět způsobilo společenské změny. Lékaři vytvořili tzv. „teorii degenerace“, dle které je homosexualita choroba a anomálie, stejně tak jako alkoholismus, zločinecké sklony, sodomie a podobně. Současně se díky této teorii stali lékaři mocnější, neboť teorie tvrdila, že věda umí duševní poruchy vyléčit.⁷⁴ Homosexualita byla zařazena do seznamu nemocí.⁷⁵

3.4. Nejnovější dějiny

Na začátku 20. století v období 1. světové války se homosexualita považovala za zradu státu a projev politické neposlušnosti. Z dobových rozhovorů vyplývá, že se muži cítili osaměle a chyběla jim sebeúcta, což bylo zapříčiněno pohledem společnosti na homosexuální orientaci, a nevěděli, kde by mohli potkat někoho, kdo by měl stejnou orientaci jako oni.⁷⁶

I přes to se ale homosexualita na veřejnosti projevovala více než dřív, a to například skrz oblečení, zvyky nebo slang. Zároveň se také objevuje „nový typ ženy“, která je emancipovaná, odmítá patriarchát a obléká se na do „mužského oblečení“ – tedy například do kalhot, což někteří autoři považovali za projev lesbismu.⁷⁷

Započetím druhé světové války nastalo pro homosexuály období, ve kterém byli extrémně pronásledováni. Odhaduje se, že při nacistické genocidě zemřelo až 50 000 homosexuálů. Muže orientující se na stejné pohlaví rovněž nechtěli přijmout

⁷³ SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 164-169

⁷⁴ tamtéž, s. 186-190

⁷⁵ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5, s. 47

⁷⁶ SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 208-209

⁷⁷ tamtéž, s. 220-221

do armády, přičemž jejich orientace byla zkoumána na základě různých znaků, jako jsou ženské tělesné charakteristiky, zženštilost a podobně. Jestliže se vedení dozvědělo, že je v armádě homosexuální voják, měl být propuštěn. Před propuštěním byl podroben výslechům, týrání a ponižování, aby se vedení přesvědčilo, že se nejedná o heterosexuála, který předstírá homosexualitu, aby mohl být propuštěn z armády. Zároveň ale válka vytvářela pro homosexuály mnoho příležitostí k seznámení a sblížení s lidmi stejného pohlaví.

V tomto období také nastal další rozkvět pokusů o léčbu homosexuality, a to například prostřednictvím elektrošokové léčby, lobotomie či dalších brutálních léčebných experimentů.⁷⁸

Po druhé světové válce začal ve vyspělých státech Evropy postupný proces, jehož výsledkem byla dekriminace homosexuality.⁷⁹ V roce 1957 nastal ve Velké Británii důležitý zvrat, a to skrz Wolfendenovu zprávu, kterou sestavila třináctičlenná komise jmenována britským parlamentem a ve které byla zakotvena myšlenka, dle níž by nemělo být homosexuální chování, k němuž je dán oboustranný svobodný souhlas, posuzováno jako trestný čin, jako tomu bylo doposud. Tato zpráva vzbudila velké ohlasy a obavy z toho, že se kvůli zlegalizování bude homosexualita více šířit.

V 60. letech začala vznikat hnutí, která bojovala za svobodu homosexuálů. Členové těchto hnutí si postupem času začali uvědomovat, jak byli doposud společností utlačováni, že jsou považováni za psychicky narušení a jsou na okraji společnosti, a proto se snažili společenský pohled změnit. Bylo podporováno přesvědčení, že stejnopohlavní láska je stejně jako různopohlavní přirozená a zdravá.⁸⁰

„Československo bylo jedním z prvních států, kde byla zrušena trestnost homosexuality. Stalo se tak v roce 1961, kdy vstoupil v platnost nový trestní zákoník.“ Pro homosexuály to však neznamenal konec diskriminace, jejich projevy na veřejnosti byly stále posuzovány jako něco, co vzbuzuje veřejné pohoršení. Společnost u nás byla neinformovaná, což vedlo k tomu, že měla vůči homosexuálům mnoho předsudků

⁷⁸ SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 224-228

⁷⁹ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současně společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5, s. 48

⁸⁰ SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1, s. 235-241

a vyznačovala se negativním postojem vůči nim,⁸¹ což možná v některých kruzích zůstalo zakořeněné dodnes.

Jelikož homosexuálové byli nuceni k tomu, aby projevy jejich vztahu probíhaly pouze v soukromí a v utajení, u mnohých z nich to vyvolalo psychosociální problémy, jako jsou deprese, patologické závislosti a jiné. Zřejmě i to je důvod, proč byla homosexualita zahrnuta v seznamu psychiatrických nemocí.⁸² V roce 1990 byla však homosexualita Světovou zdravotní organizací vyškrtnuta z Mezinárodní klasifikace nemocí.⁸³

⁸¹ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5, s. 48

⁸² tamtéž, s. 49

⁸³ KULKUS, Michael. VYBRANÉ MILNÍKY LGBT HISTORIE V ANGLICKY MLUVÍCÍCH ZEMÍCH: CO VŠECHNO PŘEDCHÁZELO DUHOVÉMU NADŠENÍ USA Z LEGALIZACE GAY MANŽELSTVÍ ANEB DLOUHÁ A TĚŽKÁ CESTA K VÍTĚZSTVÍ LÁSKY. *Lui* [online]. 29. 6. 2015 [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.lui.cz/co-se-deje/item/5690-http-www-lui-magazine-cz-novinky-item-5690-dulezite-mezniky-lgbt-historie-shrnuté-v-casove-ose-aneb-co-se-vyznamneho-udalo-do-techto-chvil-kdy-bylo-legalizovano-gay-manzelstvi-v-usa-vzpkoe3tlhy>

4. Registrované partnerství

Tato kapitola se věnuje vymezení pojmu registrovaného partnerství a také jeho vzniku, včetně právní úpravy. Stěžejní částí je zde komparace manželství a registrovaného partnerství, kde jsou vymezeny základní rozdíly mezi těmito dvěma svazky. Kapitulu uzavírá vymezení některých problematických aspektů institutu registrovaného partnerství.

4.1. Pojem registrovaného partnerství

Registrovaným partnerstvím se rozumí trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví, které vzniklo způsobem stanoveným zákonem o registrovaném partnerství.⁸⁴ Je zde tedy rovněž jako u manželství vyjádřen požadavek trvalosti, na rozdíl od manželství je však místo pojmu svazek užito pojmu společenství, stejně jako tomu tak bylo u vymezení pojmu manželství v již neúčinném zákoně o rodině, jak jsem již zmiňovala dříve. Tento pojem tedy více naznačuje jakýsi majetkový charakter soužití. Je však pravděpodobné, že pojmu společenství bylo užito z důvodu, že v době vydání zákona o registrovaném partnerství byl stále účinný zákon o rodině, zákonodárce tedy mohl vycházet ze staré definice manželství. „*Registrované partnerství je jakýmsi symbolem, poprvé s ním začalo Dánsko v roce 1989 jako s druhořadým institutem, postupem času ale společnost začíná chápat, že zde nejsou jen heterosexuální lidé. Registrované partnerství je meziproduct.*“⁸⁵

4.2. Vznik registrovaného partnerství

Registrované partnerství vzniká projevem vůle, který je činěný souhlasným, svobodným a úplným prohlášením dvou osob stejného pohlaví, které tímto projevem vůle stvrzují vstup do partnerství. Děje se tak před matričním úřadem, přičemž z důvodové zprávy zákona o registrovaném partnerství vyplývá, že je možné partnerství uzavřít pouze na jediném úřadě v každém kraji České republiky, tedy celkem na 14 úřadech. V důvodové zprávě je tento krok odůvodněn počtem

⁸⁴ § 1 odst. 1 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství ze dne 26. ledna 2006

⁸⁵ PITOŇÁK, Michal. Gayové a lesby mají právo na manželství. Lidé to chtějí, politici zaspali. *Aktuálně* [online]. 17. 1. 2019 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dtv/gayove-a-lesby-maji-na-manzelstvi-pravo-spolecnost-nas-podpo/r~0db2f4a219f411e9beedac1f6b220ee8/>

předpokládaných registrovaných partnerství. Místo, kde má být souhlasné prohlášení partnerů učiněno, si může matriční úřad určit sám, popřípadě může sám zvážit, zda přihlédne k přání budoucích partnerů týkajícího se uzavření partnerství na jiném než k tomu předem určeném místě.⁸⁶ Před učiněním prohlášení budoucí partneri prohlašují, že jim nejsou známy okolnosti, které by vylučovaly vstup do partnerství.⁸⁷ Těmito okolnostmi jsou míněny podmínky uvedené v § 4 zákona o registrovaném partnerství, tedy podmínka, aby alespoň jeden z budoucích partnerů byl občan ČR, dále požadavek 18 let věku, svéprávnost v této oblasti, dále je pak zakázáno vstupovat do partnerství mezi příbuznými osobami v linii přímé nebo sourozenci a stejně tak těm, kteří již mají uzavřeno jiné registrované partnerství, manželství nebo obdobný svazek uzavřený v cizině.⁸⁸ Právní úprava vzniku partnerství je oproti právní úpravě manželství poměrně strohá. Zatímco vznik manželství je upraven ve dvaceti jedna paragrafech, právní úprava vzniku registrovaného partnerství dokázal zákonodárce vměstnat do paragrafů tří.

4.3. Právní úprava registrovaného partnerství

Základním právním předpisem, který upravuje registrované partnerství, je zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. Tento zákon není příliš rozsáhlý, skládá se pouze z 59 paragrafů, přičemž více než třetina jich bylo v průběhu účinnosti zrušena, od § 42 se navíc zákon věnuje změně jiných zákonů. Změny jiných zákonů spočívaly v tom, že se za slovo „manžel“ vložilo slovo „partner“. Tato změna se například týkala trestního řádu, OSŘ, zákona o soudních poplatcích apod. Změnou jiných zákonů tedy bylo registrované partnerství včleněno i do jiných zákonů, které upravovaly manželství v jiných aspektech, než je základní hmotněprávní úprava v občanském zákoníku.

Stěžejní zákonné ustanovení právní problematiky registrovaného partnerství představuje také § 3020 občanského zákoníku⁸⁹, který zakotvil obdobné užití obecné části (I. část), absolutních majetkových práv (III. část) a relativně majetkových práv

⁸⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

⁸⁷ § 3 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství ze dne 26. ledna 2006

⁸⁸ § 4 téhož zákona

⁸⁹ § 3020: „Ustanovení částí první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů“

(IV. část). Je tedy vyloučeno obdobné užití ustanovení II. části, týkající se mimo jiné manželství a práv a povinností manželů. V některých ustanoveních je registrované partnerství zmíněno výslovně, někdy je pak zmíněna pouze „osoba blízká“, přičemž registrovaní partneři také spadají pod pojem osoby blízké, tato ustanovení by se tedy nemusela posuzovat podle režimu § 3020, partneři by sem však spadali již z titulu osob blízkých. Tento výklad by ale mohl vést k nerovnému postavení manželů a registrovaných partnerů, proto by se mělo postupovat podle § 3020.⁹⁰ Extenzivní výklad dle § 3020 můžeme vztáhnout např. na § 3 odst. 2 písm. a) občanského zákoníku⁹¹, z čehož vyplývá, že zvláštní zákonné ochrany požívá také registrované partnerství, nebo pak na ustanovení § 105 občanského zákoníku⁹², kdy je dle režimu § 3020 tedy třeba skutečnost, že byl člověk převzat do zdravotnického zařízení, oznámit také jeho registrovanému partnerovi. V ustanovení § 114, týkajícího se rozhodnutí pozůstalých o pohřbu, je tedy možné na roveň manželu postavit i registrovaného partnera. Co se týče majetkových práv, kterých se týká výklad dle § 3020, můžeme jej vztáhnout např. na to, že mezi partnery neběží promlčecí ani vydržecí doba, jako je tomu mezi manžely.⁹³ V režimu § 3020 je možné posuzovat i záležitosti spadající do problematiky dědictví, a to například dědickou nezpůsobilost dle § 1482⁹⁴, přičemž je zde problematičké, že registrované partnerství nezaniká rozvodem, ale zrušením na základě rozhodnutí soudu. Vzhledem k tomu, že v dědickém právu je registrovaný partner postaven na roveň manželovi, toto ustanovení se musí rovněž posuzovat dle režimu § 3020. V opačném případě by zde byla připuštěna diskriminace manželů, neboť by manžel byl z důvodů uvedených v § 1482

⁹⁰ FRINTA, O. § 3020 [Obdobné užití ustanovení o manželství pro registrované partnerství]. In: BAJURA, J., ČÁP, Z., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., ELIÁŠ, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FIALA, V., FRINTA, O., HAAS, K., HAJN, P., HOLČAPEK, T. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁹¹ § 3 odst. 2 písm. a): „*Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany.*“

⁹² § 105: „*Je-li člověk převzat do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo je-li v něm držen, oznámí to jeho zákonnému zástupci, opatrovníku nebo podpůrci a jeho manželu nebo jiné známé osobě blízké neprodleně poskytovatel zdravotních služeb; oznámení manželu nebo jiné osobě blízké však učinit nesmí, pokud mu to bylo zakázáno.*“

⁹³ § 646 a § 1098 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku ze dne 3. února 2012

⁹⁴ § 1482: „*Probíhá-li v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí, je zůstavitelův manžel vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic.*“

vyločen jako zákonný dědic, registrovaný partner by ale za stejné jednání vyloučen nebyl.

4.4. Komparace registrovaného partnerství a manželství

Rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím můžeme spatřovat jak v rovině symbolické, tak v rovině praktické, resp. právní.

4.4.1. Rovina symbolická

Co se týče roviny symbolické, rozdíly spočívají především ve způsobu uzavírání svazků. Zatímco sňatečný obřad je, jak jsem již uvedla ve druhé kapitole, veřejný, slavnostní a činí se v přítomnosti dvou svědků,⁹⁵ při vstupu do registrovaného partnerství není ani jeden z těchto požadavků vyžadován, z čehož se může jevit, že uzavření registrovaného partnerství je jakýsi administrativní úkon, zatímco uzavření manželství je slavnostní akt. Registrovaní partneři jsou také omezeni v počtu matričních úřadů, před kterými mohou partnerství uzavřít. Uzavírání obou svazků je ale pro páry zásadní životní krok, který jak pro heterosexuální, tak pro homosexuální páry má velký symbolický význam. Symbolika u registrovaných partnerů není však zákonem příliš řešena.

Dalším rozdílem v rovině symbolické je absence vzniku švagrovství u registrovaných párů. Zatímco vznikem manželství vznikne i švagrovství mezi jedním manželem a rodinou druhého z manželů, manžel je právně i fakticky členem rodiny druhého manžela, u partnerů zákon ohledně vzniku švagrovství mlčí, i když fakticky k němu jistě dochází.⁹⁶

4.4.2. Rovina právní

Rozdíly v rovině právní jsou rozsáhlejší, než je tomu tak v rovině symbolické. Praktické rozdíly se objevují již při aktu registrace, kdy se páry nemohou rozhodnout, jaké příjmení budou používat, jako je tomu u manželů.⁹⁷ Jestliže chtějí společné příjmení, jeden z nich si jej musí změnit na matričním úřadě, což je zatíženo

⁹⁵ § 656 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku ze dne 3. února 2012

⁹⁶ Návrh novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Sněmovní tisk 201/0, *návrh poslanců Radky Maxové, Františka Kopřivy, Petra Dolínka, Víta Rakušana, Jiřího Dolejše, Dominika Feriho a dalších*. 2018.

⁹⁷ § 660 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku ze dne 3. února 2012

poplatkovou povinností.⁹⁸ Fakticky tedy ke změně příjmení později dojde, jen je změna spojena s většími obtížemi, než je tomu u manželů, kteří nabývají společné příjmení při aktu vzniku manželství. Při vzniku svazků je také důležitý věk, ve kterém mohou být uzavřeny, přičemž u jednotlivých svazků je odlišný. Zatímco u manželství je možnost ve výjimečných případech rozhodnutím soudu povolit uzavření manželství osobě, který dosáhla alespoň 16 let věku,⁹⁹ čímž jedinec také nabyde plné svéprávnosti,¹⁰⁰ u registrovaného partnerství je stanovena podmínka dovršení 18 let věku bez výjimek.¹⁰¹

Co se naopak týče rozdílů při zániku manželství a registrovaného partnerství, samotný akt zániku se liší již ve svém názvu, kdy u manželství se jedná o rozvod, a „*manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.*“¹⁰² Nejprve také musí být rozhodnuto o poměrech nezletilých dětí.¹⁰³ Soud při rozhodování o rozvodu manželství zkoumá, jestli zde rozvat manželství skutečně existuje a zkoumá i příčiny tohoto rozvratu.¹⁰⁴ Příčiny nezkoumá pouze v případě, kdy se druhý manžel k návrhu na rozvod shodně připojí.¹⁰⁵ Při rozvodu také může ten z manželů, který převzal příjmení druhého manžela, sdělit matričnímu úřadu, že chce přijmout zpět své původní příjmení.¹⁰⁶ Zánik registrovaného partnerství se nazývá zrušení partnerství a soud zde nezkoumá žádné příčiny rozvratu. Je zde stanoven pouze požadavek toho, že partner podávající návrh musí prokázat, že partnerský vztah již fakticky netrvá, jestliže se ale k návrhu druhý z partnerů připojí, soud faktické trvání vztahu nezkoumá.¹⁰⁷ U registrovaného partnerství není možnost snadného navrácení původního příjmení jako u manželství, bývalý partner by musel znovu žádat o změnu příjmení na matričním úřadě a uhradit poplatek, jako je tomu při vzniku registrovaného partnerství. Dále samozřejmě manželství i partnerství zaniká smrtí nebo prohlášením manžela či partnera za mrtvého. U prohlášení za mrtvého je zde zajímavý aspekt nesouladu

⁹⁸ § 72 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení ze dne 2. srpna 2000

⁹⁹ § 672 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku ze dne 3. února 2012

¹⁰⁰ § 30 téhož zákona

¹⁰¹ § 4 odst. 4 písm. a) zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství ze dne 26. ledna 2006

¹⁰² § 755 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ze dne 3. února 2012

¹⁰³ § 755 téhož zákona

¹⁰⁴ § 756 téhož zákona

¹⁰⁵ § 757 téhož zákona

¹⁰⁶ § 759 téhož zákona

¹⁰⁷ § 14 a násl. zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství ze dne 26. ledna 2006

v jednotlivých právních úpravách. V zákoně o registrovaném partnerství je uvedeno, že při zrušení prohlášení za mrtvého se má za to, že partnerství člověka mylně prohlášeného za mrtvého nepřetržitě trvalo.¹⁰⁸ V občanském zákoníku je pak stanoveno, že jestli je po prohlášení člověka za mrtvého zjištěno, že je naživu, k tomuto prohlášení se nepřihlíží, manželství ani registrované partnerství se ale neobnovuje.¹⁰⁹ Tento nesoulad může být pravděpodobně odůvodněn tím, že zákon o registrovaném partnerství vznikl v době, kdy byl stále účinný předchozí zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, kde bylo stanoveno, že při mylném prohlášení za mrtvého se zaniklé manželství neobnovuje pouze tehdy, když mezitím „pozůstalý“ manžel uzavřel nové manželství, z čehož vyplývá, že jinak se manželství obnovovalo.¹¹⁰ V režimu kolizního pravidla „*lex posterior derogat legi priori*“ je zřejmě platné to, co je uvedeno v občanském zákoníku jakožto v pozdějším právním předpisu.

Jedním z hlavních rozdílů je skutečnost, že při uzavírání registrovaného partnerství nevzniká společné jmění, jako je tomu u manželů.¹¹¹ Majetek, který partneři nabydou za trvání registrovaného partnerství, mohou nabývat do podílového spoluvlastnictví nebo každý do svého vlastnictví. Zároveň také nevzniká společná odpovědnost za závazky. Při zrušení partnerství zde není právně zakotven žádný režim, který by majetkové poměry mezi rozešlými partnery upravoval, na rozdíl od manželství, u kterého je společné jmění manželů soudně vypořádáváno.¹¹² Majetková práva vznikající za trvání registrovaného partnerství tedy nepožívají takové ochrany, jako je tomu u manželství.

Zůstaneme-li u rozdílů týkajících se majetku, právní úprava manželství vymezuje pojem obvyklé vybavení rodinné domácnosti, což je soubor věcí, které slouží k potřebám rodiny, jsou to tedy věci sloužící k zajišťování její životních potřeb. Manželé pro nakládání s těmito věcmi potřebují souhlas druhého manžela, s výjimkou věcí, které mají zanedbatelnou hodnotu. Jeden z manželů pak může namítat neplatnost právního jednání, kterým druhý z manželů porušil uvedená pravidla.¹¹³ Toto ustanovení nelze vykládat extenzivně v režimu § 3020, protože spadá do II. části

¹⁰⁸ § 15 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství ze dne 26. ledna 2006

¹⁰⁹ § 76 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ze dne 3. února 2012

¹¹⁰ § 22 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ze dne 4. prosince 1963

¹¹¹ § 708 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ze dne 3. února 2012

¹¹² § 764 téhož zákona

¹¹³ § 698 téhož zákona

občanského zákoníku, na kterou se toto ustanovení nevztahuje. Mezi partnery tedy v této oblasti mohou vznikat spory ohledně věcí fakticky náležejících do vybavení jejich domácnosti, jelikož tato majetková oblast není právně upravena, nemohou se tedy domáhat neplatnosti právního jednání, jako je tomu u manželů. Pokud ale jde o základní vybavení rodinné domácnosti, o kterém zákon hovoří v souvislosti s tím, že toto vybavení nabývá automaticky pozůstalý manžel, který sdílel se zůstavitelem společnou rodinnou domácnost, tato právní úprava se vztahuje i na registrované partnery v souladu s ustanovením § 3020, spadá totiž do III. části občanského zákoníku.

Další ze zásadních, palčivých a velmi rozdílných aspektů je nemožnost společného osvojení homosexuálními registrovanými partnery. Jelikož osvojení spadá do II. části občanského zákoníku, nemůže zde být užit režim § 3020 občanského zákoníku, jak je již popsáno dříve. Nemůžeme tedy výklad problematiky osvojení rozšířit i na osoby žijící v registrovaném partnerství. Společnými osvojiteli se mohou stát pouze manželé.¹¹⁴ V původní verzi zákona o registrovaném partnerství bylo dokonce explicitně uvedeno, že trvající registrované partnerství brání osvojení dítěte jedním z partnerů, avšak toto ustanovení bylo Ústavním soudem zrušeno, čemuž se věnuje následující část. Jedinou možností osvojení pro registrované partnery je individuální osvojení dítěte jedním z nich. Dle § 800 odst. 1 občanského zákoníku může osvojit dítě i jiná osoba, přičemž to může být osoba žijící sama, která je i přes to schopná zajistit pro dítě zázemí, pojem „jiné osoby“ se tedy vztahuje i na jednoho z registrovaných partnerů. Ze znění zákona ale vyplývá, že je upřednostněno osvojení manžely, protože je v zájmu dětí, aby jim byla poskytnuta možnost žít v „úplné rodině“.¹¹⁵ Vyvstává zde tedy otázka, jestli bychom pod pojem „úplná rodina“ nemohli zařadit i potenciální registrované rodiče, kteří by si chtěli osvojit dítě. Osvojení jedním z partnerů s sebou ale přináší řadu problémů, které jsou přiblíženy v další kapitole.

¹¹⁴ § 800 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku ze dne 3. února 2012

¹¹⁵ NOVÁ, H. § 800 [Vymezení, kdo může být osvojitelem]. In: DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Dalším z praktických rozdílů je i například to, že snoubenci mají možnost pracovního volna na svatbu, a to až dva dny,¹¹⁶ zatímco partneri nikoli.

Registrovaní partneri dále nemají jako manželé nárok na vdovský nebo vdovecký důchod,¹¹⁷ s čímž souvisí i to, že na partnery nepřechází po smrti druhého z partnerů nárok na dávky – např. na důchod manžela nebo na nemocenskou.^{118 119}

4.5. Problematické aspekty registrovaného partnerství

Zákon o registrovaném partnerství nabytí platnosti i účinnosti v roce 2006, přičemž ke schválení vedla trnitá cesta, jelikož od prvního poslaneckého návrhu v roce 1997 uběhlo téměř 8 let, než byl nakonec zákon Parlamentem schválen. Po schválení Parlamentem byl navíc zákon vetován prezidentem Václavem Klausem.¹²⁰ Poslanecká sněmovna ale veto prezidenta přehlasovala, tudíž mohl zákon vstoupit v platnost. Přijetí zákona mělo přispět k posílení rodinného společenství a prohloubení vztahu k hodnotám spojeným s rodinným životem, neboť do té doby nebylo soužití homosexuálů nijak právně upraveno, tudíž si pár byl navzájem před zákonem cizí. V důvodové zprávě je vyjádřeno, že přijetí právní úpravy nemůže nijak ohrozit sňatečnost ani reálný život obyvatelstva, což evokuje, že ve společnosti byly zakořeněny obavy, že by právní zakotvení homosexuálního svazku mohlo ohrozit tradiční pojetí rodiny, jako je tomu ostatně i teď, čemuž se věnuje následující kapitola.

Zákon o registrovaném partnerství ve znění účinném do 21. 7. 2016 ustanovil, že trvajícím partnerstvím je překážkou toho, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.¹²¹ Toto ustanovení bylo zrušeno nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/15 ze dne 14. června 2016, který byl do Sbírky zákonů včleněn pod č. 234/2016 Sb. Návrh na zrušení tohoto ustanovení byl podán Městským soudem v Praze (dále jen

¹¹⁶ Příloha k nařízení č. 590/2006 Sb., kterým se stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osobních překážek v práci. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹¹⁷ § 49 a násl. zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ze dne 30. června 1995

¹¹⁸ § 51 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění ze dne 14. března 2006

¹¹⁹ Návrh novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Sněmovní tisk 201/0, *návrh poslanců Radky Maxové, Františka Kopřivy, Petra Dolínka, Víta Rakušana, Jiřího Dolejše, Dominika Feriho a dalších*. 2018.

¹²⁰ Historie registrovaného partnerství v Česku. *Queer Geography* [online]. [cit. 2022-02-05]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/historie-registrovaneho-partnerstvi-cr/>

¹²¹ § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství ze dne 26. ledna 2006 ve znění účinném do 21. 7. 2016

„navrhovatel“), a to proto, že soud v souvislosti se svou rozhodovací činností došel k závěru, že ustanovení je v rozporu s ústavním pořádkem.¹²² Situace předcházející návrhu na zrušení ustanovení spočívala v tom, že muž žijící v registrovaném partnerství (dále jen „žalobce“) žádal o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli. Úřad ale řízení o jeho žádosti zastavil s odkazem na to, že nesplňuje podmínky uvedené v § 800 občanského zákoníku. Žalobce se proto odvolal, ale jeho odvolání bylo odvolacím orgánem zamítnuto, tudíž žalobce toto rozhodnutí napadl správní žalobou proti rozhodnutí podanou právě k Městskému soudu v Praze jakožto navrhovateli. Navrhovatel v odůvodnění svého návrhu uvádí, že ze zákonné úpravy plyne, že samotná existence registrovaného partnerství brání tomu, aby jeden z partnerů mohl být osvojitelem dítěte, a jiné skutečnosti v této situaci nejsou zjišťovány. Pokud by tedy žadatel o osvojení nežil v registrovaném partnerství, ačkoliv by třeba fakticky žil s osobou stejného pohlaví, mohl by se stát individuálním osvojitelem. Do řízení u Ústavního soudu vstoupila jako vedlejší účastník řízení veřejná ochránkyně práv, která uvedla, že jakékoliv ustanovení, které může zapříčinit znemožnění osvojení pouze z důvodu sexuální orientace je v rozporu s ústavním pořádkem a odporuje to také právu na rovné zacházení, které deklaruje čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.¹²³ Dle názoru veřejné ochránkyně práv je toto ustanovení projevem přímé diskriminace, navrhla proto, aby bylo ustanovení zrušeno jako protiústavní. Ústavní soud v citovaném nálezu přednesl, že při osvojení jednou osobou musí být dána dostatečná záruka toho, že osoba je schopna osvojovanému dítěti dát dostatečné podmínky pro jeho rozvoj a uspokojení potřeb. Dítě by tedy mělo vyrůstat v prostředí, ve kterém se bude cítit dobře a bude mít pocity bezpečí a jistoty. V důvodové zprávě zákona o registrovaném partnerství se uvádí, že toto ustanovení je v zákoně z důvodu preference náhradní výchovy dítěte heterosexuálním párem.¹²⁴ Tento argument by ale byl relevantní pouze v případě, kdy by individuální osvojení bylo zákonem zcela vyloučeno, což není. Podstata problému

¹²² čl. 95 odst. 2 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ze dne 1. ledna 1993 a § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ze dne 16. června 1993

¹²³ Čl. 14: „Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

¹²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

zde spočívá v tom, že je na jedné straně občanským zákoníkem umožněno, aby bylo dítě osvojeno jednotlivcem, zákon o registrovaném partnerství ale současně vylučuje, aby se jednalo o osobu, která uzavřela registrované partnerství. Vzniká zde tedy nelogická situace, kdy pouze skutečnost, že jedinec uzavřel registrované partnerství, vylučuje možnost osvojení. Kdyby tedy stejný jedinec žil s osobou stejného pohlaví, nicméně by nebyli registrovaní partneři, mohl by se stát žadatelem o individuální osvojení, jak namítal i žalobce. Dle názoru Ústavního soudu je zde postaven formální právní stav nad stav faktický a tato právní úprava je nelogická, iracionální a také diskriminační k osobám, které uzavřely registrované partnerství. Ústavní soud zde shledává porušení práv vyplývajících z věty první čl. 1 Listiny¹²⁵, čl. 10 odst. 1 Listiny¹²⁶ a také porušení čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jak již namítala veřejná ochránkyně práv. Napadené ustanovení je totiž založeno na tom, že „z určitého práva vylučuje určitou skupinu osob jen proto, že se rozhodly uzavřít registrované partnerství, čímž z nich *de facto* jakési osoby "druhého řádu" a dává jim bezdůvodně určité stigma, které evokuje představu o jejich méněcennosti, zásadní odlišnosti od ostatních (zřejmě "normálních") a zřejmě i o neschopnosti se - oproti osobám jiným - náležitě postarat o děti.“ Současně k této diskriminaci zákonodárce přistoupil za situace, kdy registrovaným partnerům současně v § 13 odst. 3 zákona o registrovaném partnerství uložil povinnosti, které se týkají dítěte, o které pečuje jejich partner,¹²⁷ což značí určitou rozpolcenost napadaného ustanovení. Zákaz osvojení osobami, které uzavřely registrované partnerství, tedy zasahuje do lidské důstojnosti osob, porušuje právo osob na ochranu soukromého života a je v rozporu se zákazem diskriminace. V souladu s výše uvedeným tedy Ústavní soud rozhodl o zrušení ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství.¹²⁸

Nyní již tedy předchozí uzavření registrovaného partnerství nebrání tomu, aby jeden z partnerů osvojil dítě. Samozřejmě ale stále není možné, aby osvojil

¹²⁵ čl. 1 Listiny: „Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech.“

¹²⁶ čl. 10 odst. 1 Listiny: „Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.“

¹²⁷ § 13 odst. 3: „Pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově dítěte i druhý partner; povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte se vztahují i na tohoto partnera.“

¹²⁸ Nález Ústavního soudu č. 234/2016 Sb., ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, ve věci návrhu na zrušení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-5]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

homosexuální pár společně, rovněž ani není možné, aby jeden z páru přiosvojil biologické či osvojené dítě druhého partnera. V praxi kvůli tomu může docházet ke značným komplikacím v životech takto „právně nezakotvených“ rodin. Dítě má totiž právní vazbu pouze k jednomu z homosexuálního páru („*právní rodič*“), i když druhý rodič může být pro dítě fakticky v totožném postavení („*faktický rodič*“).¹²⁹ Faktický rodič nemá vůči dítěti rodičovskou odpovědnost, nemá tedy povinnost pečovat o zdraví dítěte a nemusí s ním udržovat osobní styk.¹³⁰ Pro faktického rodiče vyplývá pouze povinnost ze zákona o registrovaném partnerství, kdy se má podílet na výchově a vztahují se na něj povinnosti ochrany vývoje a výchovy dítěte.¹³¹ Problém také nastává tehdy, když se partneři chtějí rozejít a jejich registrované partnerství je zrušeno rozhodnutím soudu. Při rozhodování o rozvodu manželství musí být nejprve upraveny poměry nezletilých dětí¹³², při zrušení registrovaného partnerství tomu tak ale není. Dítěti a faktickému rodiči tedy nevzniká nárok na styk, přičemž faktický rodič nemusí na dítě ani hradit výživné. Samozřejmě je dítě ve znevýhodněné pozici i v dědickém řízení, protože není v první dědické třídě jako biologické děti¹³³ a není také neopominutelný dědic.¹³⁴ Děti žijící v rodinách registrovaných partnerů jsou tedy oproti jiným dětem ve znevýhodněném postavení.¹³⁵

¹²⁹ Návrh novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Sněmovní tisk 201/0, *návrh poslanců Radky Maxové, Františka Kopřivy, Petra Dolínka, Víta Rakušana, Jiřího Dolejše, Dominika Feriho a dalších*. 2018.

¹³⁰ § 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ze dne 3. února 2012

¹³¹ § 13 odst. 3 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ze dne 26. ledna 2006

¹³² § 755 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ze dne 3. února 2012

¹³³ § 1635 téhož zákona

¹³⁴ § 1643 odst. 1 téhož zákona

¹³⁵ Návrh novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Sněmovní tisk 201/0, *návrh poslanců Radky Maxové, Františka Kopřivy, Petra Dolínka, Víta Rakušana, Jiřího Dolejše, Dominika Feriho a dalších*. 2018.

5. Současný přístup k stejnopohlavnímu manželství v ČR

Tato kapitola se zaměřuje na aktuální postoje ve společnosti ve vztahu k stejnopohlavnímu manželství, a to hlavně prostřednictvím v současné době nejvýraznějších skupin, jejichž činnost se zaměřuje na homosexuální manželství a také skrze postoje některých politiků. Zaměříme se zde také na poslanecký návrh novely občanského zákoníku, jehož přijetí by znamenalo možnost homosexuálů uzavřít manželství. Budeme se zde také věnovat návrhu novely Listiny, která by zakotvila manželství jako svazek muže a ženy.

5.1. Iniciativa Jsme fér

Manželství pro všechny vzbuzuje ve společnosti bouřlivé debaty. Jedna z nejvýraznějších občanských iniciativ je v současnost iniciativa *Jsme fér*. Za tímto hnutím stojí organizace Amnesty, Logos Česká republika, Mezipatra, Prague Pride, PROUD a Queer Geography. Tato iniciativa usiluje o zrovnoprávnění LGBT komunity, přičemž nyní vyvíjí svou činnosti především za uzákonění manželství pro všechny.¹³⁶ Iniciativa Jsme fér se snaží působit na politické rozhodování v ČR. Už na konci roku 2017 se rozhodli shánět podpisy na petici, kterou po nasbírání 50 000 podpisů hodlali předložit Poslanecké sněmovně, čímž by ukázali, jak se společnost staví k manželství pro všechny.¹³⁷ „Manželství je otázka důstojnosti. Obsah a forma jsou spojené, pro nás je důležité, aby naše vztahy měly státem a zákonem danou stejnou důstojnost. Toho dosáhneme tím, že nebudeme naše vztahy dávat do jiné ohrádky. Neútočíme na tradiční rodiny a na manželství mužů a žen.“¹³⁸

Po nasbírání podpisů, jejichž počet nakonec převýšil požadovanou hranici a dosáhl dokonce 70 000, ji předložili Petičnímu výboru Poslanecké sněmovny. Následně bylo rozhodnuto, že v Poslanecké sněmovně proběhne o petici za manželství pro všechny veřejné slyšení. Stalo se tak v říjnu 2018 a veřejné zasedání bylo velmi bouřlivé. Byli zde přítomni i odpůrci myšlenky manželství pro všechny se svou vlastní

¹³⁶ *Kdo jsme* [online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/kdo_jsme

¹³⁷ *Sbíráme 50 000 podpisů do 1. máje* [online]. 2017 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/sbirame_podpisy

¹³⁸ HORÁKOVÁ, Adéla. Duel: Kdo má právo na manželství? Výhradně muž a žena, nebo i páry stejného pohlaví? *Seznam zprávy* [online]. 19. 6. 2018 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kdo-ma-pravo-na-manzelstvi-vyhradne-muz-a-zena-nebo-i-pary-stejneho-pohlavi-49659>

peticí, která měla naopak zakotvit ústavní ochranu manželství jako svazku muže a ženy, čemuž se věnuje kapitola 5.3. Při tomto veřejném slyšení promlouvalo mnoho zástupců obou stran spektra, tedy jak přívrženci, tak oponenti. Svůj názor zde například vyjádřil člen Aliance pro rodinu, dle něhož může být registrované partnerství bráno jako určité privilegium, protože registrovaní partneři nemusí platit dluhy partnera jako manželé. Docent Dr. phil. Mgr. Pavel Himl, člen katedry obecné antropologie FHS UK, pak k věci sdělil, že principy pocházející z historie nelze považovat za tradiční, morální a přirozené. V dějinách není nic neměnného, podotknul například i to, že v minulosti by stejně tak nebylo přirozené, aby v Poslanecké sněmovně seděly ženy nebo aby ženy studovaly. Dále se do debaty zapojil ředitel výzkumu společnosti Median, Daniel Prokop, který zde prezentoval výsledky průzkumu, ze kterého vyplývá všeobecná rostoucí společenská podpora manželství pro všechny. Pozitivním ukazatelem výzkumu také bylo to, že ve společnosti postupně mizí pocit, že je homosexualita jen jakousi módou. Z opačného konce spektra vystoupil například i právník Mgr. Jan Petr Kosinka, Ph.D., dle kterého manželství pro všechny přináší novou formu diskriminace a ohrožení svobody, protože na Západě dochází k trestání těch, kteří se ke stejnopohlavnímu manželství staví kriticky. Z politiků vystoupila poslankyně hnutí ANO MUDr. Eva Matyášová, která odmítá, aby homosexuálové byli „lidmi kategorie B“, což z nich nemožnost uzavření manželství činí. Poslanec Lubomír Španěl pak vyjádřil preferenci pro tradice a také uvedl, že by registrované partnerství mělo být zrevidováno, nemělo by být ovšem stavěno na roveň manželství. Zazněly zde i názory, dle kterých by možnost výchovy dětí homosexuálními páry zapříčinila chybné vzorce chování, tedy že by děti napodobovaly chování svých rodičů. Veřejné slyšení bylo uzavřeno tím, že z debaty nevzešel žádný závěr a o tématu se bude dále jednat při prvním čtení zákona v Poslanecké sněmovně.¹³⁹

¹³⁹ PIXOVÁ, Michaela. VEŘEJNÉ SLYŠENÍ K PETICI: ZAZNĚLY DOJEMNÉ PŘÍBĚHY I DRSNÉ ARGUMENTY. *Jsmefér* [online]. 25. 10. 2018 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/jake_bylo_verejne_slyseni

5.2. Návrh novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Stěžejním okamžikem pro homosexuální manželství bylo předložení návrhu novely občanského zákoníku Poslanecké sněmovně. Stalo se tak 12. června 2018 a tento návrh předložila skupina celkem 46 poslanců v čele s Radkou Maxovou. Návrh byl následně zaslán vládě k vyjádření stanoviska, a ta se k návrhu novely vyjádřila souhlasně. Projednání návrhu probíhalo na několika schůzích Poslanecké sněmovny. Tyto schůze probíhaly od roku 2018 až do roku 2021. Na poslední schůzi v dubnu 2021 návrh prošel prvním čtením a byl přikázán k projednání výborům, a to konkrétně ústavně-právnímu výboru a výboru pro sociální politiku. Ve výboru pro sociální politiku poslanci dne 22. června 2021 hlasovali o doporučení, jestli má Poslanecká sněmovna souhlasit s přijetím návrhu novely, přičemž pro hlasovalo 8 poslanců, proti 4 poslanci a 5 poslanců se zdrželo hlasování. Ústavně-právní výbor zatím návrh neprojednal a vzhledem k tomu, že to nestihl do konce volebního období, nemůže se zatím zákon přesunout do druhého čtení.¹⁴⁰

Novela občanského zákoníku by představovala pro homosexuální páry klíčovou změnu v pojetí jejich dosavadních svazků, také proto vyvolala ve společnosti bouřlivé diskuze. K věci se vyjadřovala i ombudsmanka Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., dle jejíhož názoru zájem o manželství postupem času klesá a na jeho existenci se tak trochu zapomíná, což koresponduje i s informacemi uvedenými v kapitole 2.4. Výše uvedený návrh novely, která by zpřístupnila manželství stejnopohlavním párům, ale znovu přiměl společnost přemýšlet o institutu manželství. Dle názoru ombudsmanky argumenty proti tomuto návrhu nejsou důvodné. Manželství již není svátostí, argument tradice manželství také není relevantní, protože současná podoba manželství i světa již neodpovídá pojmu „tradiční“, a manželství pro všechny stejně tak nemůže ohrozit rodinu, neboť rodina může být spíše ohrožena jinými problémy, jako je chudoba nebo problémy týkající se bydlení. Pojmy manželství a rodina spolu souvisí čím dál tím méně. Z iniciativy stejnopohlavních párů o dosažení manželství pro všechny ale můžeme vidět, že institut manželství může mít stále pro někoho velmi důležitý symbolický význam.¹⁴¹

¹⁴⁰ *Sněmovní tisk 201: Novela z. - občanský zákoník* [online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/historie.sqw?o=8&t=201&sp=1>

¹⁴¹ ŠABATOVÁ, Anna. Časy se mění a my s nimi. *Ochránce* [online]. 17. 9. 2018 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/aktualne/casy-se-meni-a-my-s-nimi/>

Poslanecká sněmovna začala o návrhu novely jednat v listopadu 2018. Před projednáním bylo zařazeno jednání o jiném zákoně, navíc se do rozpravy přihlásilo přes dvacet poslanců, tudíž se zákon nestihl projednat.¹⁴² Projednávání bylo tedy přerušeno a nedošlo na hlasování o přijetí návrhu.¹⁴³ V mezičase po přerušení projednání návrhu zákona se návrhem novely zabývala i Rada vlády pro lidská práva, která manželství pro všechny podpořila a také vyzvala premiéra Andreje Babiše, aby návrh podpořil.¹⁴⁴ V březnu 2019 byla další schůze Poslanecké sněmovny, na jejímž programu bylo projednávání návrhu novely občanského zákoníku a dalších souvisejících zákonů. Společně s touto novelou zde byla projednávána i ústavní novela, která by zakotvila definici manželství jako svazku muže a ženy, tyto dva protichůdné návrhy tedy poslanci projednávají společně, věnují se tématu jako celku. Téma vzbudilo ve Sněmovně několikahodinovou diskuzi a stejně jako v listopadu 2018 bylo přerušeno, poslanci tedy opět nestihli hlasovat o návrhu.¹⁴⁵

Dle analýzy iniciativy Jsme fér při projednávání manželství pro všechny zabírají více času nesouhlasné projevy. Na listopadovém jednání zabraly výstupy podporovatelů 35 % času, výstupy odpůrců pak 48 % času. Při březnovém už byl rozdíl markantnější, kdy si odpůrci zabrali 68 % času, podpůrné výstupy měly pouze 27 % času. Jedni z největších odpůrců jsou poslanci z politické strany KDU-ČSL, z nichž je jednou z nejvýraznějších tváří Mgr. Marek Výborný, bývalý předseda strany.¹⁴⁶ K věci se vyjadřoval i v rozhovoru pro internetovou televizi DVTV. „*Manželství má obrovskou hodnotu, je to svazek muže a ženy, je to stabilizační prvek dnešní rodiny.*“ Na otázku redaktorky, jak stabilní svazek je, když dle výzkumu každé druhé manželství v ČR končí rozvodem, odpověděl, že „*právě proto máme dělat vše pro to, aby manželství*

¹⁴² FIALA, Jan. 10 ZÁSADNÍCH UDÁLOSTÍ, KTERÉ PŘINESL ROK 2018. *Jsme fér* [online]. 28. 12. 2018 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/udalosti_2018

¹⁴³ HISTORICKÝ OKAMŽIK: DEBATA VE SNĚMOVNĚ SE OTEVŘELA! *Jsme fér* [online]. 14. 11. 2018 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/1_cteni_podruhe

¹⁴⁴ RADA VLÁDY PRO LIDSKÁ PRÁVA PODPOŘILA MANŽELSTVÍ PRO VŠECHNY. *Jsme fér* [online]. 11. 3. 2019 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/rada_vlady_pro_lidska_prava

¹⁴⁵ POKRAČOVÁNÍ PROJEDNÁVÁNÍ NOVELY O MANŽELSTVÍ PRO VŠECHNY SE POSOUVÁ NA DALŠÍ TERMÍN SCHŮZE. *Jsme fér* [online]. 26. 3. 2019 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/pokracovani_projednavani_novely_o_manzelstvi_pro_vsechny_se_posouva_na_dalsi_termिन_schuze

¹⁴⁶ ANALÝZA: KDO BRZDÍ MANŽELSTVÍ PRO VŠECHNY A PROČ SNĚMOVNA JEŠTĚ NEHLASOVALA? *Jsme fér* [online]. 9. 7. 2019 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/proc_snemovna_jeste_nehlasovala

nekončila. (...) Nikdy jsme netvrdili, že nejsme schopni debatovat. (...) Není nám nic do toho, kdo s kým žije, je to svobodné rozhodnutí každého, (...) stát má pouze vytvářet mantinely pro rodinu a manželství. (...) Pokud se registrované páry cítí diskriminováni, nemusí se to řešit přes redefinici manželství. (...) Neupíráme právo na rozhodnutí žít s kýmkoliv. Pokud se rozhodnou dvě sestry spolu žít a pečovat spolu o nemocnou maminku, tak taky mají mít právo na uzavření manželství?“ Na otázku redaktorky, jestli je to opravdu srovnatelná situace dodal, že „je to také jeden z druhů soužití lidí. (...) Do soužití osob nemá stát zasahovat, ale institut manželství má zůstat vyhrazen muži a ženě, a to především i z toho důvodu, že jedině muž a žena spolu mohou přivést na svět nový život. To je to zásadní.“¹⁴⁷ Naopak mezi nejaktivnější podporovatele patřili při jednáních poslanci z hnutí ANO a z Pirátské strany.¹⁴⁸ I bývalý premiér Andrej Babiš v pořadu Partie televize Prima sdělil, že nemá problém s návrhem novely. Dle jeho názoru by měly mít homosexuální páry stejná práva jako heterosexuální.¹⁴⁹

Zásadním mezníkem pro manželství homosexuálů bylo projednání návrhu novely občanského zákoníku Poslaneckou sněmovnou v dubnu 2021, kdy se po několika neúspěšných pokusech, při kterých byla projednání přerušena, návrh dostal skrz hlasování poslanců do druhého čtení. Ústavně-právní výbor měl na projednání 80 dnů místo standardních 60, nestihl však návrh projednat v rámci svého volebního období.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Manželství homosexuálů? Nemůžeme si dělat, co chceme, rodina je v krizi, říká Výborný. *Aktuálně* [online]. 9. 4. 2019 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/manzelstvi-homosexualu-nemuzeme-si-delat-co-chceme-rodina-je/r~4ef815ec5ab711e9b9980cc47ab5f122/>

¹⁴⁸ ANALÝZA: KDO BRZDÍ MANŽELSTVÍ PRO VŠECHNY A PROČ SNĚMOVNA JEŠTĚ NEHLASOVALA? *Jsmefér* [online]. 9. 7. 2019 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/proc_snemovna_jeste_nehlasovala

¹⁴⁹ Babiš podpořil uzákonění sňatků homosexuálů. Chce, aby měli stejná práva jako manželé. *Aktuálně* [online]. 7. 4. 2019 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/babis-podporil-uzakoneni-snatku-homosexualu-chce-aby-meli-st/r~7e868448592b11e98a200cc47ab5f122/>

¹⁵⁰ Poslanci poslali do druhého čtení sňatky homosexuálů i návrh na ústavní zakotvení svazku muže a ženy. *ČT24* [online]. 29. 4. 2021 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3304633-zive-poslanci-na-mimoradne-schuzi-jednaji-o-snaticich-homosexualnich-paru>

5.3. Obsah návrhu novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Nejpodstatnější změnou, která je obsažena v návrhu novely je změna § 655 občanského zákoníku, který by se ze současného znění¹⁵¹ změnil na znění „*Manželství je trvalý svazek dvou lidí vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“ Změnilo by se zde tedy slovní spojení „muže a ženy“ na „dvou lidí“. Následující § 656 by byl změněn tak, že by se místo souhlasného projevu vůle muže a ženy vyžadoval souhlas dvou lidí, kteří hodlají vstoupit do manželství. Další změny občanského zákoníku, které jsou v návrhu obsaženy, se týkají toho, aby byl s ohledem na nové znění § 655 celý zákon souladný a srozumitelný, změnilo by se zde tedy ta ustanovení, která uvádějí slovní spojení muž a žena ve spojitosti s manželstvím.

Novela by se dotýkala i jiných zákonů než občanského zákoníku, a to konkrétně zákona o důchodovém pojištění v ustanoveních týkajících se vdovských/vdoveckých důchodů, kdy by se doplnilo nové ustanovení § 51a, dle kterého „*Ustanovení této hlavy platí obdobně pro nárok vdovy na vdovecký důchod po manželce a nárok vdovce na vdovecký důchod po manželovi.*“, dále pak zákona o evidenci obyvatel a rodných číslech, kde se do ustanovení § 3 odst. 3 písm. m) doplňuje, že se v informačním systému o občanech vede *datum zániku partnerství uzavřením manželství těchto partnerů*, z čehož vyplývá, že uzavřením manželství registrovanými partnery by toto partnerství zaniklo.

Dále by se změna týkala i zákona o matrikách, jménu a příjmení a jeho ustanovení § 16, které se týká zápisu do knihy narození dítěte, kde by se za slovní spojení „mimo manželství“ doplnilo „nebo v manželství osob stejného pohlaví“, a to v odst. 2 a odst. 3 tohoto ustanovení. Další změna v tomto zákoně by se týkala § 20, kde by opět slovní spojení „muže a ženy“ nahradilo „dvou lidí“ a kam by byl doplněn odst. 2, dle kterého by potencionální snoubenci, kteří chtějí uzavřít manželství, nemuseli předkládat pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení svého dřívějšího partnerství, což je v souladu s výše uvedeným tvrzením, že partnerství by zanikalo uzavřením manželství těchto partnerů, přičemž obdobné ustanovení by bylo včleněno

¹⁵¹ § 655 občanského zákoníku: „*Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“

i do § 35 odst. 2 tohoto zákona. Konečnou změnou v tomto zákoně měla být změna týkající se § 69 a § 69a, které se týkají možnosti nepřechylování příjmení žen, jejichž manžel je cizinec, přičemž na základě návrhu novely by zde byla tato možnost i pro ženy, jejichž *manželkou* je cizinka, tento návrh je ale v současné době neaplikovatelný, neboť od 1. 1. 2022 již nejsou v zákoně stanoveny podmínky, za kterých může žena používat mužskou podobu příjmení.

Posledního zákona, kterého by změna týkala, by byl zákon o specifických zdravotních službách, ze kterého by se vypustilo současné změní § 21 odst. 2¹⁵² a nahradilo by se zněním „*Chirurgické výkony směřující ke změně pohlaví lze provést pacientovi, u něhož byla jednoznačně stanovena porucha sexuální identifikace a prokázána schopnost žít trvale jako osoba opačného pohlaví.*“ Nebyla by zde tedy již podmínka zániku manželství, neboť by byla otevřená možnost manželství pro osoby stejného pohlaví.¹⁵³

V závěrečných ustanoveních navrhovaného zákona je uvedeno, že se zrušuje zákon o registrovaném partnerství a dále jednotlivé části souvisejících zákonů. K tomuto se vyjádřila v pozměňovacím návrhu ze dne 24. 6. 2021 poslankyně Eva Fialová, dle jejíhož názoru by se měla zrušit pouze část zákona o registrovaném partnerství týkající se vzniku partnerství, neboť nová partnerství již nemají vznikat, když zde bude možnost pro stejnopohlavní pár uzavřít manželství. Zákon se ale nemá rušit celý, a to proto, abychom zde měli právní úpravu registrovaných partnerství, která již existují, a v případě potřeby by bylo možné zákon měnit. Dále v tomto pozměňovacím návrhu poslankyně navrhuje změny zákona o matrikách, jménu a příjmení, které se týkají zrušení některých ustanovení týkajících se uzavírání registrovaného partnerství.¹⁵⁴

¹⁵² § 21 odst. 2: „*Chirurgické výkony směřující ke změně pohlaví lze provést pacientovi a) u něhož byla jednoznačně stanovena porucha sexuální identifikace a prokázána schopnost žít trvale jako osoba opačného pohlaví a b) který neuzavřel manželství nebo který nevstoupil do registrovaného partnerství anebo do obdobného svazku osob stejného pohlaví v cizině, popřípadě prokáže, že jeho manželství nebo registrované partnerství anebo obdobný svazek zaniklo.*“

¹⁵³ Návrh novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Sněmovní tisk 201/0, *návrh poslanců Radky Maxové, Františka Kopřivy, Petra Dolínka, Víta Rakušana, Jiřího Dolejše, Dominika Feriho a dalších.* 2018.

¹⁵⁴ Pozměňovací návrh poslankyně Evy Fialové k návrhu novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Sněmovní tisk 201/0, ze dne 24. 6. 2021, č. 8702

5.4. Organizace Aliance pro rodinu

Co se týče opačné strany spektra, jedna z nejvýraznějších skupin oponentů manželství homosexuálů je organizace Aliance pro rodinu. Tato organizace dle svých webových stránek lobuje za zájmy českých rodin. Chtějí dosáhnout respektu pro rodinu, která bude založená na manželství muže a ženy. Manželství má mít speciální místo ve společnosti a nemá být oslabováno jinými právními instituty, které by se svou povahou snažily přiblížit pojmu manželství. Dále také usilují o to, aby bylo upřednostněno právo dítěte vyrůstat v rodině s matkou a otcem a nerozšiřovat možnosti osvojení na osoby, které neodpovídají těmto kritériím. Organizace cílí k „*ukončení státní podpory ideologiím znevažujícím roli rodiny a popírajícím přirozenou jedinečnost a komplementaritu mužů a žen.*“¹⁵⁵ Stejně jako iniciativa Jsme fér připravila Aliance pro rodinu petici na podporu návrhu na ústavní zakotvení definice manželství, přičemž v současnosti již nasbírali 100 000 podpisů. Z jejich příspěvků vyplývá, že manželství chápou jako určitý symbol, který je základem pro rodinu, který chrání práva dětí, jako například jejich právo na matku a otce a na jejich nezaměnitelnou roli ve výchově. Dle Aliance pro rodinu se přijetím manželství pro všechny otevírá cesta k dalším možným redefinicím manželství, protože principy prospívající manželství homosexuálů mohou platit i pro jiné formy vztahů, jako například polyamorní či incestní vztahy. Redefinicí manželství se oslabí role manželství a ztratí na své hodnotě.¹⁵⁶ Také mají obavy z toho, že uzákoněním homosexuálního manželství klesne svoboda slova a zvýší se cenzura názorů, jako je tomu dle jejich mínění v západních státech, ve kterých je manželství homosexuálů uzákoněno.¹⁵⁷

5.5. Návrh novely Listiny

Několik dnů po předložení návrhu zákona o manželství pro všechny, a to konkrétně 14. 6. 2018, předložila jiná skupina poslanců návrh novely Listiny základních práv a svobod, která by ukotvila manželství jako výhradní svazek muže

¹⁵⁵ O NÁS. *Alipro* [online]. 7. 4. 2019 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://alipro.cz/o-nas/>

¹⁵⁶ Analýza redefinuje manželství. *Alipro* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: https://alipro.cz/wp-content/uploads/2019/07/Aliance_Redefinice-manzelstv%C3%AD-1.pdf

¹⁵⁷ ALIANCE PRO RODINU. Manželství pro osoby stejného pohlaví? *YouTube* [online]. 29.6.2020 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CJBYZnRI0KQ>

a ženy.¹⁵⁸ „Rozhodli jsme se do nejvyššího zákona ukotvit deklarativně to, že manželství jako svazek muže a ženy si podobně jako rodina zaslouží ochranu zákonem.“¹⁵⁹

Iniciativa Jsme fěr vnímá tento návrh jako prostředek, kterým bude vyloučena možnost homosexuálům uzavřít manželství, protože navrhovaná novela občanského zákoníku by se rázem stala protiústavní. Toto tvrzení ale navrhovatelé novely Listiny odmítají, jelikož cílem navrhované novely má být ochrana a vyjádření určité exkluzivity manželského svazku.¹⁶⁰

Dle tohoto návrhu by mělo být zakotvení manželství jako svazku muže a ženy včleněno do Hlavy čtvrté Listiny, tedy mezi hospodářská, sociální a kulturní práva, a to do článku 32, který se týká rodiny. Z původního znění¹⁶¹ by dle tohoto návrhu měla mít první věta článku 32 Listiny následující znění: „*Rodičovství, rodina a manželství jako svazek muže a ženy jsou pod ochranou zákona.*“ Z důvodové zprávy tohoto návrhu novely Listiny vyplývá, že manželství je vnímáno jako jádro rodiny. Vnímání manželství jako trvalého svazku muže a ženy je ve společnosti i v právu hluboce zakořeněno. „*Manželství muže a ženy má potenciál naplnit všechny hlavní funkce rodiny a zvláště pak přivést na svět další generaci a vychovat ji v nenahraditelné a vzájemně nezastupitelné mateřské i otcovské lásce i vzoru, a to v prostředí, poskytující alespoň nějaké záruky stability a dlouhodobosti. Jakákoli jiná podoba rodinného soužití toho v takové míře schopna být nemůže.*“ To, že manželství v současnosti prochází určitou krizí, kdy, jak již vyplynulo z dříve citovaného rozhovoru na internetové televizi DVTV, až polovina manželství končí rozvodem, neznamená, že stát by neměl manželství chránit, spíše naopak jej má intenzivněji

¹⁵⁸ JAK TO VYPADÁ S MANŽELSTVÍM PRO VŠECHNY? MÁME DOBRÉ I HORŠÍ ZPRÁVY. *Jsme fěr* [online]. 25. 6. 2018 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/jak_to_vypada

¹⁵⁹ Manželství homosexuálů? Nemůžeme si dělat, co chceme, rodina je v krizi, říká Výborný. *Aktuálně* [online]. 9. 4. 2019 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dtv/manzelstvi-homosexuvalu-nemuzeme-si-delat-co-chceme-rodina-je/r~4ef815ec5ab711e9b9980cc47ab5f122/>

¹⁶⁰ MIHOLA, Jiří. Duel: Kdo má právo na manželství? Výhradně muž a žena, nebo i páry stejného pohlaví? *Seznam zprávy* [online]. 19. 6. 2018 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kdo-ma-pravo-na-manzelstvi-vyhradne-muz-a-zena-nebo-i-pary-stejneho-pohlavi-49659>

¹⁶¹ Čl. 32 odst. 1 Listiny: „*Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.*“

podporovat, k čemuž směřuje i tento návrh. Ústavní ochrana manželství má také zabránit tomu, aby byly přijaty „*neuvážené legislativní či výkladové experimenty*“.¹⁶²

Návrh zákona podporující manželství homosexuálů a návrh na ústavní zakotvení manželství jako svazek muže a ženy jsou zcela protichůdné, jsou však projednávány Poslaneckou sněmovnou najednou, poslanci se totiž věnují tématu manželství homosexuálů jako celku. Tento návrh tedy sdílel stejný osud, jako návrh novely občanského zákoníku, kdy byl stejně tak projednáván již na několika schůzích, přičemž v dubnu 2021 stejně jako jeho „protivník“ prošel prvním čtením a byl přikázán k projednání výborům.

¹⁶² Důvodová zpráva k návrhu novely usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, Sněmovní tisk 211/0, *návrh poslanců Marka Výborného, Pavla Bělobrádka, Mariana Jurečky, Aleše Juchelky a dalších*. 2018.

6. Stejnopohlavní manželství v zahraničí

Tato kapitola pojednává o přístupu k homosexuálním svazkům v celosvětovém měřítku. Ve druhé části se věnuje nejzajímavějším aspektům ve vybraných státech a k jejich postoji vůči manželství homosexuálů. V poslední části se zaměříme na přístup Evropského soudu pro lidská práva a k jeho nejpodstatnějším rozsudkům týkající se probírané problematiky.

6.1. Obecně

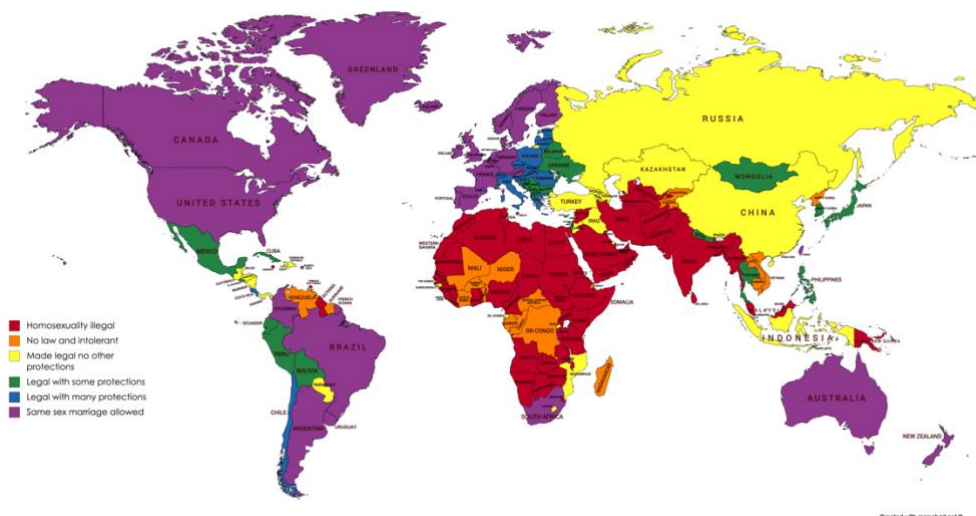
V současnosti je již 30 zemí na světě, ve kterých je možné uzavřít stejnopohlavní manželství, z toho jich je 16 v Evropě. Prvním státem, který umožnil manželství pro všechny, bylo Nizozemsko, a to již v roce 2001. Většina z těchto států připouští stejně tak i osvojení homosexuálními páry. V rozlišení toho, v jakých státech je manželství homosexuálů umožněno, lze spatřovat jasný trend, který rozděluje svět na východ a západ. Homosexuální manželství je uzákoněné ve státech „západního bloku“, řadí se sem ovšem i jiné státy, jako například Jihoafrická republika. Nadále však existují i státy, kde homosexualita není právně nijak upravena, nebo je považována za trestnou, čemuž je tak ve většině států Afriky a jihozápadní Asie, dokonce je pak v některých státech trestána smrtí, jako například v Íránu.¹⁶³

Z přístupu jednotlivých vybraných států a stejně tak i z přístupu soudů je patrné, že na problematiku homosexuality má velký vliv veřejné mínění. V níže uvedených soudních rozhodnutích soudy vždy určitým způsobem pracují i se současnou společenskou podporou homosexuálních svazků. V zemích, kde společnost LGBT komunitu podporuje, rozhodují soudy ve prospěch komunity, v zemích, kde je podpora částečná, jsou soudy opatrnější a rozhodují postupně a konečně pak v zemích, kde je veřejnost proti, nechávají soudy platné zákony, které by občané v jiných, liberálnějších státech mohli vnímat jako v rozporu se základními lidskými právy.¹⁶⁴

¹⁶³ HARTINGEROVÁ, Emma. Stejnopohlavní manželství. *Právní prostor*[online]. 23. 6. 2021 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/stejnopohlavni-manzelstvi>

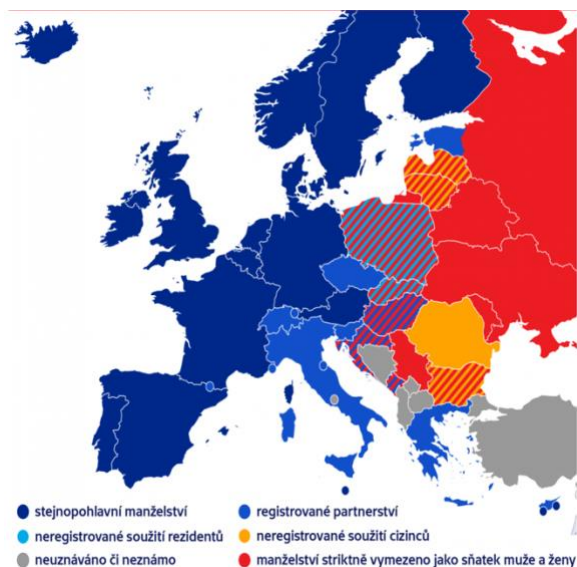
¹⁶⁴ KOZUBÍK, Jan a Jan WINTR. *Ústavní soudy a práva gayů a leseb - veřejné mínění jako determinant rozhodnutí soudů?* *JURISPRUDENCE* [online]. 5/2016. [cit. 2022-02-27], s. 47

Obrázek č. 1 – Postoj k homosexualitě ve světě¹⁶⁵

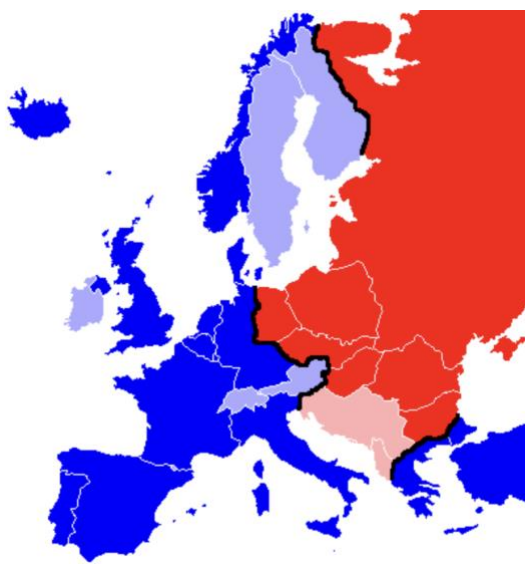

Zaměříme-li se na Evropu, lze zde spatřovat rozdělení na východní a západní blok ještě markantněji. Z obrázků níže je patrné, že téměř ve všech státech na západ od historické železné opony je uzákoněno manželství homosexuálů, zatímco státy na východ od železné opony jsou buď otevřené pouze možnosti uzavření registrovaného partnerství, či homosexuální svazky vůbec nepřipouští.

Obrázek č. 2 – Postoj k homosexualitě v Evropě¹⁶⁶

Obrázek č. 3 – Znázornění železné opony¹⁶⁷

¹⁶⁵ LGBT Laws around the world. *Travel Insurance Direct* [online]. 26. 3. 2018 [cit. 2022-02-13].

Dostupné z: <https://www.travelinsurancedirect.com.au/blog/lgbt-laws-around-world>

¹⁶⁶ LGBT práva podle zemí a teritorií. *Wikipedia* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/LGBT_práva_podle_zem%C3%AD_a_teritori%C3%AD

¹⁶⁷ Železná opona. *Multimedia expo* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z:

http://www.multimediaexpo.cz/mmecz/index.php/Železná_opona

Na přístup společnosti k homosexualitě v jednotlivých státech má vliv i vztah k náboženství, kdy v civilizaci probíhá jakási „kulturní válka“, která má v různých státech různou formu a intenzitu. Největším a nejintenzivnějším ohniskem je USA, kde je do „války“ zapojena velká část obyvatelstva, a to jak skrze různá společenství a spolky, tak i skrze politickou sféru. Evropu si pak můžeme opět pomyslně rozdělit na západ a východ. V západní a střední Evropě jsou střety výrazně mírnější, probíhají skrze vyhraněné komunity a většiny společnosti se netýká. Uplatňuje se zde jakási tolerance z obou stran, tedy jak ze strany LGBT komunity, tak ze strany nábožensky orientovaných jedinců. Naopak v zemích východní a jihovýchodní Evropy je znát výrazný vliv církví, tudíž se v těchto zemích „válka“ příliš neprojevila, neboť se zde strana zastávající otevřený přístup k homosexualitě zatím nadmíru neukazuje.¹⁶⁸

V současnosti se v mnoha státech konají průvody „*gay pride*“, což jsou průvody, které mají demonstrovat samotnou přítomnost LGBT komunity a její rozmanitost. Tento průvod se koná i v Praze pod názvem Prague Pride. Výrazné sexuální projevy na těchto průvodech ale mohou mít za následek zkreslení pohledu na gay komunitu jako na celek, která na základě projevů na těchto festivalech může působit jako promiskuitní a přeseexualizovaná.¹⁶⁹

Společnost čím dál více akceptuje existenci homosexuálních párů i rodin, neboť je vidí čím dál víc ve svém okolí. To, že jsou stejnopohlavní páry více přijímány společností, podmiňuje přijímání příznivějších zákonů ve prospěch těchto párů, což má pak za následek další podporu ve společnosti. Tento proces je tedy cyklický a značí, že bude mít LGBT komunita postupem času větší a větší podporu. Hlavním tématem gay aktivismu je nyní státní uznání partnerských svazků stejnopohlavních párů.¹⁷⁰

¹⁶⁸ PUTNA, Martin C. *Křesťanství a homosexualita: pokusy o integraci*. Praha: Torst, 2012. ISBN 978-80-7215-434-0, s. 10-11

¹⁶⁹ tamtéž, s. 51

¹⁷⁰ tamtéž, s. 61

6.2. Aspekty stejnopohlavního manželství ve vybraných státech

6.2.1. Nizozemsko

Nizozemsko bylo první státem na světě, který přijal legislativu týkající se homosexuálních sňatků. Norma vstoupila v účinnost již v roce 2001. Tento zákon homosexuálům umožnil i osvojení dětí.¹⁷¹ Při hlasování zákon podpořilo 107 poslanců, proti bylo pouze 33, je zde tedy patrná výrazná převaha poslanců podporujících stejnopohlavní manželství.¹⁷²

6.2.2. USA

V USA byla do roku 2015 nejednotná úprava, neboť každý z 50 států měl vlastní právní úpravu manželství a každý stát měl jiný přístup k manželství homosexuálů nebo k jeho uznávání. Za přelomové lze považovat rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 25. června 2015, ve kterém soud konstatoval, že skutečnost, že některé státy USA zamezují osobám stejného pohlaví uzavřít sňatek a neuznávají existenci sňatků, které tyto osoby uzavřely v jiném státě, je diskriminační a je jím porušováno právo na rovné zacházení. Soud zde rozhodoval v případě Obergefell vs. Hodges. V řízení před soudem byly spojeny případy několika stěžovatelů, u kterých vznikly spory založené na tom, že orgány některých států USA neuznávají manželství osob stejného pohlaví. Hlavní spor se týkal toho, že stát Ohio neuznal žádost pana Obergefella o určení, že je pozůstalým manželem po svém zesnulém manžel, se kterým uzavřel manželství v jiném státě USA. Stát Ohio však neuznával sňatky stejného pohlaví, a to ani sňatky uzavřené v jiném státě, proto žádost pana Obergefella zamítl. Dalším sporem byl případ dvou lesbických žen, které obě osvojily dítě, druhá partnerka ale nemohla mít žádný právní svazek s dítětem osvojeným partnerkou, což jim způsobovalo praktické komplikace, stejně jako je tomu nyní v České republice. V rozhodnutí soud uvedl, že *„žádný svazek není tak hluboký jako manželství, ztělesňující nejvyšší ideály lásky, věrnosti, odevzdání se, oběti a rodiny. Při uzavření manželského svazku se dva lidé stanou něčím více, než byli*

¹⁷¹ Rovnost manželství ve světě. *Queer Geography* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>

¹⁷² Homosexuální sňatky: Nizozemsko následovalo již devět zemí. *ČT24* [online]. 1. 4. 2011 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1275287-homosexualni-snatky-nizozemsko-nasledovalo-jiz-devet-zemi>

v minulosti. Jak stěžovatelé v těchto případech demonstrují, manželství ztělesňuje lásku, která přetrvává i po smrti. Bylo by nepochopením tvrdit, že tito muži a tyto ženy znevažují ideu manželství. Jejich stížnost dokládá, že manželství respektují; respektují jej tak hluboce, že se pro sebe snaží nalézt jeho naplnění. Doufají, že nebudou žít v samotě, bez možnosti využít jednu z nejstarších institucí naší civilizace. Žádají pro sebe rovnost a důstojnost v očích práva. Ústava jim toto právo dává.” Nejvyšší soud USA tedy rozhodl ve prospěch těchto stěžovatelů, čímž stanovil, že zamezování manželství osob stejného pohlaví nebo neuznávání jejich sňatků uzavřených v jiných státech, je protiústavní.¹⁷³

Před výše uvedeným rozhodnutím Nejvyššího soudu umožňovalo sňatky osob stejného pohlaví 36 států USA, v souladu s rozhodnutím pak muselo uzákonit homosexuální manželství i zbývajících 14 států.¹⁷⁴

6.2.3. Slovensko

I přes to, že Slovensko je pro Českou republiku s ohledem na naši společnou minulost nejbližší stát, úprava stejnopohlavních svazků se u nás výrazně liší. Pro Slováky je v současné době nepředstavitelné jednat o zakotvení stejnopohlavního manželství, jako je tomu v současnosti u nás, neboť zatím u nich není zavedené ani registrované partnerství. Slovensko patří v rámci střední Evropy k nejméně tolerantním státům, co se týče homosexuálních svazků. Příčinu rozdílu mezi námi a Slovenskem v pohledu na homosexuální svazky můžeme hledat patrně i v poměru věřících v jednotlivých státech, kdy z výsledků sčítání lidu v roce 2021 vyšlo najevo, že v České republice se za věřící považuje 22,2 % obyvatel (2 334 486 obyvatel)¹⁷⁵, zatímco na Slovensku je věřících 76,2 % obyvatel (4 153 128 obyvatel).¹⁷⁶

¹⁷³ ONDŘEJEK, Pavel. Případ Obergefell v. Hodges před NS USA – k otázce diskriminace párů osob stejného pohlaví. *Výzkumné centrum pro lidská práva* [online]. 8. 10. 2015 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.vclp.cz/news/pripad-obergefell-v-hodges-pred-nejvyssim-soudem-usa-k-otazce-diskriminace-paru-osob-stejneho-pohlavi/>

¹⁷⁴ Vstřícná Evropa. Sňatky homosexuálů umožňuje 25 zemí, 16 z nich je v Evropě. *Echo24* [online]. 7. 1. 2018 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SST53/vstricna-evropa-snatky-homosexualu-umoznuje-25-zemi-16-z-nich-je-v-evrope>

¹⁷⁵ KLÉZL, Tomáš. Věřících přibývá, církvím ubývá. Milion lidí se k nim nepřihlásilo, ukázalo sčítání. *Aktuálně* [online]. 21. 1. 2022 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/scitani-lidu-v-cesku-ubyva-vericich-kteri-se-hlasi-k-cirkvim/r~625a7f86786811ecab010cc47ab5f122/>

¹⁷⁶ Na Slovensku ubývá věřících, počet lidí bez vyznání se během deseti let skoro zdvojnásobil. *ČT24* [online]. 26.1.2022 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z:

Slovensko má ve své Ústavě definováno manželství jako jedinečný svazek mezi mužem a ženou.¹⁷⁷ Toto ustanovení se do slovenské ústavy dostalo *ústavným zákonem* č. 161/2014 ze 4. června 2014. Pro ústavní definici hlasovalo 102 z 128 přítomných poslanců, zákon byl tedy přijat valnou většinou a proti bylo jen minimum poslanců.

Na Slovensku proběhlo již několik pokusů o schválení registrovaného partnerství homosexuálů, a to v roce 2002, dále pak v roce 2012, kdy bylo pro pouze 14 poslanců, proti pak 94 poslanců.¹⁷⁸ Další pokus proběhl v roce 2018, kdy politická strana Sloboda a Solidarita předložila svůj názor zákona o *životných partnerstvách*.¹⁷⁹ Prozatím poslední návrh byl předložen slovenské Národní radě v srpnu 2021 a jednalo se o návrh poslance Tomáše Valáška, který vystupuje za politickou stranu Progresívne Slovensko, na vydání zákona o *životnom partnerstve*. Svazek „*životné partnerstvo*“ by nebyl určen pouze pro homosexuální páry, ale byl by přístupný i heterosexuálním párům, které by měly možnost výběru mezi manželstvím a životním partnerstvím. Dále by zákon upravoval vznik, práva a povinnost partnerů, zánik partnerství a podobně, tedy obdobně, jako je tomu v českém zákoně o registrovaném partnerství. Životním partnerům by uzavřením partnerství vznikalo bezpodílové spoluvlastnictví. Zároveň by také partneři mohli za podmínek stanovených zákonem přiosvojit dítě druhého partnera.¹⁸⁰ Při předložení návrhu byl předkladatel motivován tím, že stejnopohlavním párům se na Slovensku nedostává žádná ochrana, chybí jim společenské přijetí a uznání, zároveň by také zákon zajistil párům stabilní právní ochranu a mohlo by se tím přispět ke zlepšení života LGBT komunity. Přijetí by také pomohlo dětem vyrůstajícím se stejnopohlavními rodiči, které mají právní vazbu pouze na jednoho z nich, předkladatel byl tedy veden podobnými principy a argumenty, jako je tomu nyní

<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3433354-na-slovensku-ubyva-vericich-pocet-lidi-bez-vyznani-se-behem-deseti-let-skoro>

¹⁷⁷ „*Manželstvo je jedinečný zväzok medzi mužom a ženou.*“ – čl. 41 odst. 1 zákona č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky ze dne 1. října 1992

¹⁷⁸ SANTA, Martin. Slovakia parliament rejects gay partnership law. *Reuters* [online]. 6.11.2012 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20140102192402/http://www.reuters.com/article/2012/11/06/us-slovakia-gay-idUSBRE8A50V520121106>

¹⁷⁹ Nový návrh zákona od SaS: Kompromis pre heterosexuálne aj homosexuálne páry!? *Nový čas* [online]. 23.7.2018 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.cas.sk/clanok/720683/novy-navrh-zakona-od-sas-kompromis-pre-heterosexualne-aj-homosexualne-pary/>

¹⁸⁰ Návrh poslance Národnej rady Slovenskej republiky Tomáša VALÁŠKA na vydanie zákona o životnom partnerstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Parlamentná tlač 673

u nás v souvislosti s návrhem novely občanského zákoníku.¹⁸¹ Slovenská Národní rada ale usnesením č. 981 ze dne 6. října 2021 rozhodla, že nebude v jednání o tomto návrhu zákona pokračovat, a to proto, že poslanci se neusnesli ani na vrácení zákona navrhovateli k dopracování, ani na tom, že nebudou pokračovat v jednání o návrhu zákona, ani o jeho postoupení do druhého čtení, což dle jednacího řádu Národní rady znamená, že se nebude pokračovat v jednání o návrhu zákona.¹⁸²

6.2.4. Rusko

Rusko je dle uvedené mapy dalším státem, který má ústavně zakotveno manželství jako svazek muže a ženy. V Rusku je od roku 2013 součástí právního řádu proslulý zákon související s homosexualitou, a to zákon o ochraně dětí, který zakazuje „homosexuální propagandu“. Tento zákon má sloužit k ochraně tradiční rodiny. Schválení bylo kritizováno ze strany četných mezinárodních lidskoprávních organizací. Na základě jednotlivých ustanovení výše uvedeného zákona je totiž možné „kriminalizovat veřejná prohlášení, distribuci materiálů na podporu LGBT práv, průvody hrdosti, postoje, které tvrdí, že stejnopohlavní svazky jsou stejné jako ty heterosexuální, symboly jako je duhová vlajka nebo i polibek dvou mužů i žen na veřejnosti.“¹⁸³ Homosexualita v režimu tohoto zákona nemůže být zobrazována jako něco přirozeného a propagace homosexuálních vztahů je v Rusku nelegální. Ruský Ústavní soud již posuzoval případy lidí, kteří byli odsouzeni na základě výše uvedeného zákona, soudci však potvrdili soulad zákona s ústavou a v rozhodnutí uvedli, že zákon nemá zakázat samotnou homosexualitu, ale spíše má omezit veřejné projevy propagující homosexualitu a jiné netradiční sexuální vztahy. Jeden ze soudců zde také uvedl, že přístup některých evropských zemí deformující tradiční hodnoty manželství a rodiny nemůže být pro Rusko příklad, který bude následovat.¹⁸⁴

Ruským přístupem k právům homosexuálů se rovněž zabýval ESLP, a to ve věci Fedotova a ostatní proti Rusku. V tomto rozhodnutí ESLP shledal přístup Ruska

¹⁸¹ Důvodová zpráva k návrhu poslance Národnej rady Slovenskej republiky Tomáša VALÁŠKA na vydanie zákona o životnom partnerstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Parlamentná tlač 673

¹⁸² § 73 odst. 4 zákona č. 350/1996 Z.z., o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky ze dne 7. prosince 1996

¹⁸³ KOZUBÍK, Jan a Jan WINTR. *Ústavní soudy a práva gayů a leseb - veřejné mínění jako determinant rozhodnutí soudů?* JURISPRUDENCE [online]. 5/2016. [cit. 2022-02-27], s. 43

¹⁸⁴ tamtéž, s. 43-44

odporující Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a jejímu článku 8¹⁸⁵, a to tím, že Rusko neumožnilo homosexuálům žádné právní uznání jejich svazků i přes to, že neprokázalo žádný převažující státní zájem, který by převyšoval zájmy stěžovatelů. I přes to, že Rusko svůj přístup odůvodňuje tradičním přístupem k manželství, neznamená to ovšem, že nemůže umožnit homosexuálům přístup k jiným státně uznaným formám soužití.¹⁸⁶

6.2.5. Rakousko

V Rakousku měli do roku 2019 stejně jako my definováno manželství jako svazek dvou osob rozdílného pohlaví. Rakouský zákon o registrovaném partnerství vstoupil v účinnost v roce 2010, tedy až o 4 roky později než u nás. Rozdíly mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím v Rakousku jsou obdobné rozdílům u nás – jedná se o rozdíly v přítomnosti svědků, kteří musí být povinně přítomni u uzavírání manželství, avšak u registrovaného partnerství nikoliv. Výživné na dítě je upraveno také pouze v případě rozvodu manželství, u registrovaného partnerství upraveno není. Dalším shodným rozdílem v českém a rakouském pojetí registrovaného partnerství je neexistence vdovského nebo vdoveckého důchodu v případě smrti jednoho z registrovaných partnerů. Významný rozdíl ale představuje skutečnost, že v Rakousku mohou registrovaní partneři osvojit dítě a nebo využít společné asistované reprodukce,¹⁸⁷ což ale zákon o registrovaném partnerství neumožňoval ihned od platnosti zákona, ale až v reakci na rozhodnutí Ústavního soudního dvora z roku 2015.¹⁸⁸

Změnu přineslo až rozhodnutí rakouského Ústavního soudního dvora, na který se obrátily dvě ženy, které spolu chtěly uzavřít manželství, vzhledem k rakouské právní úpravě jim to ale nebylo umožněno, což považovaly za diskriminační. Ústavní soudní

¹⁸⁵ Čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod: „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.“

¹⁸⁶ Fedotova a ostatní proti Rusku. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 6. 2021 sp. zn. 40792/10, 30538/14, 43439/14. HUDOC. *European Court of Human Rights* [cit. 2022-2-26]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-211016%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-211016%22]})

¹⁸⁷ VINTROVÁ, Anna Katerina a Karel SUDA. Rakousko je dalším sousedním státem umožňujícím sňatek homosexuálům. V Česku se na změnu čeká. *PRÁVO21* [online]. 15. 7. 2020 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://pravo21.cz/pravo/rakousko-je-dalsim-sousednim-statem-umoznujicim-snatek-homosexualum-v-cesku-se-na-zmenu-ceka>

¹⁸⁸ KOZUBÍK, Jan a Jan WINTR. *Ústavní soudy a práva gayů a leseb - veřejné mínění jako determinant rozhodnutí soudů?* *JURISPRUDENCE* [online]. 5/2016. [cit. 2022-02-27], s. 40

dvůr jim dal za pravdu a rozhodl, že některá ustanovení rakouského zákona o registrovaném partnerství budou zrušena. Dále v odůvodnění uvedl, že rozlišování na manželství a registrované partnerství bude vždy ve své podstatě diskriminační, vzbuzuje to totiž dojem, že stejnopohlavní páry nejsou posuzovány stejně jako páry různopohlavní, čímž je porušena zásada rovného zacházení. V důsledku tohoto rozhodnutí se otevřela možnost homosexuálním párům vstoupit do manželství, také se naopak otevřela možnost heterosexuálním párům vstoupit do registrovaného partnerství.¹⁸⁹ Rakousko bylo tedy prozatím posledním státem v Evropě, který uzákonil manželství pro všechny, a to od 1. ledna 2019.

6.3. Přístup Evropského soudu pro lidská práva ke stejnopohlavním svazkům

ESLP se zabýval homosexuálním manželstvím v rozhodnutí Schalk a Kopf proti Rakousku z roku 2010. V této věci stěžovatelé požádali rakouské orgány uzavřít manželství, ty jejich žádost ale zamítly, neboť v té době bylo v Rakousku manželství otevřeno pouze pro heterosexuální páry. ESLP v rozhodnutí potvrdil, že vztah stejnopohlavního páru lze subsumovat pod termín rodinný život, nejen pod pojem soukromý život. Z Úmluvy a jejích čl. 8¹⁹⁰ a čl. 12¹⁹¹ však nelze vyvozovat povinnost členských států umožnit homosexuálním párům uzavřít manželství nebo jej právně uznávat, jak ve věci namítali stěžovatelé. Dle názoru Soudu musí být v této problematice ponechána rozhodovací pravomoc jednotlivým členským státům, které si pojem manželství samy vymezí a samy rozhodnou, jaké páry do právního režimu manželství budou spadat.¹⁹²

Dalším rozhodnutím, ve kterém se ESLP věnoval otázce homosexuálních svazků bylo rozhodnutí ve věci Vallianatos proti Řecku z roku 2013. V Řecku vešel v platnost zákon, který zakotvil novou formu svazku, a to občanský svazek, do kterého

¹⁸⁹ VINTROVÁ, Anna Katerina a Karel SUDA. Rakousko je dalším sousedním státem umožňujícím sňatek homosexuálům. V Česku se na změnu čeká. *PRÁVO21* [online]. 15. 7. 2020 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://pravo21.cz/pravo/rakousko-je-dalsim-sousednim-statem-umoznujicim-snatek-homosexualum-v-cesku-se-na-zmenu-ceka>

¹⁹⁰ Čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod: „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.“

¹⁹¹ Čl. 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod: „Muži a ženy, způsobilí věkem k uzavření manželství, mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.“

¹⁹² Schalk a Kopf proti Rakousku. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 6. 2010, sp. zn. 20141/04

ale mohly vstoupit pouze páry opačného pohlaví. Zákon tak umožnil novou formu soužití odlišného od manželství, bylo však přístupné jen pro páry opačného pohlaví. Stěžovatelé zde namítali, že zákon je v rozporu s čl. 8 Úmluvy a že je diskriminační, a to proto, že zákon automaticky vylučuje možnost uzavření občanského svazku pro stejnopohlavní páry, a to bez jakýchkoliv ospravedlňujících důvodů. Soud zde zkoumal, zda bylo vyloučení stejnopohlavních párů v souladu s požadavkem proporcionality. V souvislosti s tím uvedl, že *„pakliže se stát rozhodne přijmout opatření na ochranu rodiny, musí zohlednit vývoj ve společnosti, změny společenského vnímání občanských svazků a skutečnost, že neexistuje jen jediný způsob, jak vést soukromý či rodinný život. V oblasti jako je tato, kde stát požívá úzkého prostoru pro uvážení, zásada přiměřenosti vyžaduje nejen, aby zvolené řešení bylo vhodné k dosažení cíle, ale aby bylo zároveň nezbytné.“*¹⁹³ Jelikož dle názoru ESLP Řecko nepředložilo relevantní důvody, které by mohly ospravedlnit vyloučení stejnopohlavních párů z působnosti přijatého zákona, shledal přístup Řecka za diskriminační, a jeho postup vyhodnotil jako porušení čl. 8 a čl. 14 Úmluvy.¹⁹⁴

Zlomové rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva představovalo rozhodnutí ve věci Oliari proti Itálii v roce 2015. Na ESLP se obrátily tři stejnopohlavní páry, kterým vnitrostátní italské orgány neumožňovaly uzavřít manželství ani jiný alternativní občanský svazek, a to i přes to, že italský ústavní soud opakovaně vyzýval parlament k uzákonění svazku stejného pohlaví. ESLP zde neshledal žádný veřejný zájem státu, který by převažoval nad osobními zájmy stěžovatelů a bránil by v právním zakotvení stejnopohlavního svazku, a s ohledem na okolnosti případu uvedl, že Itálie zde porušila závazek zajistit to, aby stejnopohlavní páry měly možnost uzavřít státem uznaný a chráněný svazek, a rozhodl, že tím Itálie porušila právo občanů na respektování rodinného a soukromého života, vyplývající z čl. 8 Úmluvy. Toto rozhodnutí tedy představovalo posun v judikatuře ESLP, protože zde lze spatřovat přiblížení k formulaci, že z čl. 8 Úmluvy vyplývá závazek členských států zavést pro

¹⁹³ Vallianatos a ostatní proti Řecku. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 07.11.2013 sp. zn. 29381/09, 32684/09 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-26]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁹⁴ tamtéž

stejnopohlavní páry možnost uzavření alespoň nějakého formálního svazku.¹⁹⁵ V souvislosti s tímto rozhodnutím Itálie přijala zákon o registrovaném partnerství.

Rozsudkem Ratzenbock a Seydl proti Rakousku se ESLP zabýval touto problematikou z opačné strany, neboť heterosexuální pár podal žádost o to, aby mohl uzavřít registrované partnerství. Vnitrostátní orgány jim ale toto neumožnily, protože institut registrovaného partnerství byl přístupný výhradně pro stejnopohlavní páry. Soud v této věci došel k závěru, že tato situace nemůže být posuzována stejně jako např. ve věci Vallianatos proti Řecku nebo Oliari proti Itálii, neboť heterosexuální páry již mají přístup k svazku garantovaném státem, tedy k institutu manželství. Nejsou tedy ve srovnatelné situaci jako stejnopohlavní páry, protože ty mají registrované partnerství jako alternativní formu státem uznaného soužití. Z tohoto důvodu shledal ESLP stížnost jako nedůvodnou.¹⁹⁶

Dalším zajímavým rozhodnutím v oblasti práv stejnopohlavních párů bylo rozhodnutí ve věci Orlandi proti Itálii. V této věci se jednalo o to, že několik stejnopohlavních párů uzavřelo manželství v zahraničí. V Itálii se pak domáhali uznání jejich manželství ze strany státu, Itálie ovšem uznání jejich svazku zamítla a páry žily v právním vakuu. Zde ESLP potvrdil svůj již dříve vyjádřený názor ve věci Schalk a Kopf, že k problematice stejnopohlavních manželství a jejich uznávání se státy Rady Evropy nestaví jednotně, nelze jim tedy ze strany ESLP autoritativně určovat, jak uznávání svazků uzavřených v cizině pojmout, státy zde tedy musí mít prostor pro své uvážení. Situace stěžovatelů nebyla italským právním řádem upravena, proto neměli možnost domoci se ochrany a uznání svého vztahu. Toto se ale změnilo v souvislosti s rozhodnutím Oliari proti Itálii, na základě kterého Itálie přijala zákon o registrovaném partnerství a umožnila, aby registrovaná partnerství nebo manželství uzavřená v zahraničí byla vnitrostátně registrována jako registrovaná partnerství. V rozhodnutí Orlandi proti Itálii bylo ESLP shledáno porušení článku 8 Úmluvy, avšak párům bylo

¹⁹⁵ Oliari a další proti Itálii. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21.07.2015 sp. zn. 18766/11, 36030/11 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-25]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁹⁶ Ratzenbock a Seydl proti Rakousku. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26.10.2017 sp. zn. 28475/12 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-26]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

později v souvislosti s přijetím zákona o registrovaném partnerství jejich partnerství potvrzeno.¹⁹⁷

ESLP k problematice homosexuálního partnerství, která představuje jedno z hlavních lidskoprávních témat současnosti, přistupuje s mírným odstupem. „*LGBT osobám tak do určité míry pomáhá na základě kazuistiky, avšak zdráhá se postavit se do role onoho „svědomí Evropy“, a zaujmout k otázce práv LGBT menšiny principiální stanovisko. V minulosti přitom ESLP v otázce práv LGBT osob sehrál významnou roli, (...) neboť byl historicky první mezinárodní institucí, která se zastala práv LGBT osob, a to ve věci Dudgeon proti Spojenému království z roku 1981, ve které byl zakázán trestněprávní postih pohlavního styku osob stejného pohlaví. Tehdejší přístup ESLP ovlivnil i Nejvyšší soud USA, který v reakci na rozhodnutí Dudgeon proti Spojenému království zakázal kriminalizaci pohlavního styku osob stejného pohlaví, a to v roce 2003 ve věci Lawrence v. Texas. Dnes se zdá, že se štrasburský soud této vůdčí roli vyhýbá.*“¹⁹⁸

¹⁹⁷ Orlandi a ostatní proti Itálii. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14.12.2017 sp. zn. 56665/09 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-25]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁹⁸ NEJEDLÝ, Josef. *Komentář k Rozsudku Evropského soud pro lidská práva ze dne 21.07.2015 sp. zn. 18766/11, 36030/11* In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-26]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

7. Diskriminace homosexuálů

Tato kapitola je zaměřena na diskriminaci jako takovou, na vymezení jejích základních druhů dle právní úpravy v antidiskriminačním zákoně. Dále se věnuje ochraně práv homosexuálů na 3 úrovních – mezinárodní, plynoucí z mezinárodních smluv a z účasti v mezinárodních společenstvích; ústavní, vyplývající z ústavního pořádku České republiky a konečně úrovni zákonné, kde se zaměříme na ochranu vymezenou v antidiskriminačním zákoně.

7.1. Obecně

Homosexuálové jsou bezesporu menšinou ve společnosti, stejně tak jako je tomu u národnostních nebo rasových menšin. Stejně jako každá menšina se stávají terčem diskriminace a agresivity lidí. Stejně jako rasa, národnost nebo jiné diskriminační důvody je i homosexualita nezaměnitelná. Diskriminace je proto nezdůvodněná a z humánního pohledu neúnosná.¹⁹⁹ Právě z tohoto důvodu zde máme antidiskriminační právní ochranu zakotvenou v mezinárodních dokumentech a také v českém právním řádu.

V roce 2018 byl proveden výzkum postoje veřejnosti k LGBT, který se mimo jiné týkal právě i diskriminace homosexuálů.²⁰⁰ Hodnocení toho, zda u nás stále dochází k diskriminaci homosexuálně orientovaných jedinců, je různé, a to podle toho, zda odpovídají respondenti z heterosexuální skupiny obyvatelstva, či zda jsou to lidé z LGBT komunity. Pouze třetina z předemtné dotazované veřejnosti se domnívá, že jsou lidé z LGBT komunity v ČR stále diskriminováni. Z příslušníků LGBT komunity se domnívá tři čtvrtiny dotázaných, že jsou diskriminováni. Z výzkumu také vyplynulo, že homosexuální jedinci se setkávají ve svém běžném životě často s předsudky a stereotypy. Z výzkumu vyplývá, že více než třetina dotazovaných homosexuálů se cítila v předcházejících pěti letech diskriminována.²⁰¹

¹⁹⁹ BRZEK, Antonín a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ: *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia Medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4, s. 51

²⁰⁰ Výzkum byl prováděn v roce 2018 společností MEDIAN, s.r.o. ve spolupráci s Kanceláří veřejného ochránce práv ČR. Odpovídalo 1216 respondentů ve věku 18 a více let.

²⁰¹ ŠABATOVÁ, Anna. *Být LGBT+ v Česku: Zkušenosti LGBT+ lidí s předsudky, diskriminací, obtěžováním a násilím z nenávisti. Výzkum veřejného ochránce práv 2019* [online]. Brno, 14. května 2019 [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>, s. 14-15

7.2. Druhy diskriminace

Na dělení diskriminace můžeme nahlížet z různých hledisek. Základní rozdělení je na diskriminaci přímou a nepřímou.²⁰² Zároveň také platí, že diskriminace může probíhat jak ve formě jednání, tak ve formě opomenutí.

Přímá diskriminace je takové jednání, kterým se s jedincem jedná jiným, méně příznivým způsobem, než jakým by se jednalo ve srovnatelné situaci s jinou osobou. Důvody tohoto méně příznivého zacházení jsou obecné diskriminační důvody, kterými se rozumí „*rasa, etnický původ, národnost, pohlaví, věk, náboženské vyznání a mimo jiné i sexuální orientace.*”²⁰³ Za projev přímé diskriminace můžeme považovat i jiné konání nebo opomenutí, kdy není zakázaný diskriminační důvod vysloveně zmíněn, ale to, že byl užit, vyplývá z jiných skutečností. Při posuzování, zda se jedná o přímou diskriminaci, je důležitá srovnatelnost situace. Určit tuto srovnatelnost ale může být složité. „*Obecně by bylo možné říci, že vztahují-li se určité podmínky na blíže neohraničenou skupinu osob, nacházejí se tyto osoby ve srovnatelné situaci.*”²⁰⁴

Nepřímá diskriminace se pak nejví tak zřetelně, jako diskriminace přímá, neboť je „*to takové konání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z výše uvedených diskriminačních důvodů osoba znevýhodněna oproti ostatním. O nepřímou diskriminaci se pak nejedná, jestliže toto ustanovení, kritérium nebo praxe je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné,*”²⁰⁵ byť se třeba konání či opomenutí může na první pohled jevit jako diskriminační. V případě nepřímé diskriminace je tedy rozlišování a rozdílné zacházení primárně založené na jiném než na zakázaném diskriminačním znaku, nepříznivé následky však dopadají zejména na skupinu osob, které jsou vymezeny právě jedním z diskriminačních důvodů.²⁰⁶ Co se týče kvantitativní stránky diskriminace, přímé neskrývané rozlišování na základě

²⁰² § 2 odst. 2 zákona č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon ze dne 23. dubna 2008

²⁰³ § 2 odst. 3 téhož zákona

²⁰⁴ ŠAMÁNEK, J., § 3 [Nepřímá diskriminace]. In: ČERNÁ, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ONDRŮJOVÁ, Z., POSPÍŠIL, I., STRUPEK, D., ŠAMÁNEK, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO198_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁰⁵ § 3 odst. 1 zákona č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon ze dne 23. dubna 2008

²⁰⁶ ŠAMÁNEK, J. § 3 [Nepřímá diskriminace]. In: ČERNÁ, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ONDRŮJOVÁ, Z., POSPÍŠIL, I., STRUPEK, D., ŠAMÁNEK, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO198_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

zakázaných diskriminačních důvodů se v dnešní době vyskytuje méně než dříve, proto je důležité zahrnout i nepřímou diskriminaci jakožto zakázané jednání.²⁰⁷ Nepřímá diskriminace se může objevovat v podobě příliš široké normy nebo diskriminační výjimky.²⁰⁸ Součástí první podoby nepřímé diskriminace, příliš široké normy, je zdánlivě neutrální ustanovení, kritérium či praxe, která na první pohled dopadá na všechny adresáty stejně, rovně, ale při bližším zkoumání jsou dopady tohoto ustanovení, kritéria či praxe pro adresáty vymezené diskriminačním znakem méně příznivé, a proto diskriminační. Co se týče diskriminační výjimky, tato podoba pak zahrnuje výjimku z obecného pravidla, která je opět méně příznivá pro adresáty z diskriminovaných skupin.²⁰⁹

„V některých případech nemusí být zcela jasné, zda se jedná o přímou či nepřímou diskriminaci. Je to dáno nutností výkladu vztahujícího se ke srovnatelnosti situace jednotlivých aktérů. Hranice mezi přímou a nepřímou diskriminací tedy nemusí být zcela ostrá”. V některých případech není zcela zřejmé, o který druh diskriminace se jedná. Situaci je proto nutné podrobit situaci výkladu vztahujícího se ke srovnatelnosti situace jednotlivých aktérů. I přesto, že hranice mezi druhy diskriminace není ostrá, určení, o kterou diskriminaci se jedná, je však důležité z důvodu možnosti ospravedlnění, neboť v případě nepřímé diskriminace, jak jsem již uvedla, je možné obecně ospravedlnit rozdílné zacházení, jestliže je to odůvodněno legitimním cílem a prostředky. U přímé diskriminace je to možné pouze u případů vymezených v § 6 a § 7 antidiskriminačního zákona.²¹⁰

²⁰⁷ ŠAMÁNEK, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. § 2 [Definice diskriminace]. In: ČERNÁ, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ONDRŮJOVÁ, Z., POSPÍŠIL, I., STRUPEK, D., ŠAMÁNEK, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO198_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁰⁸ BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. V Praze: C.H. Beck, 2007. Beckova edice ABC. ISBN 978-80-7179-584-1 str. 52

²⁰⁹ ŠAMÁNEK, J. § 3 [Nepřímá diskriminace]. In: ČERNÁ, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ONDRŮJOVÁ, Z., POSPÍŠIL, I., STRUPEK, D., ŠAMÁNEK, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO198_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²¹⁰ ŠAMÁNEK, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. § 2 [Definice diskriminace]. In: ČERNÁ, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ONDRŮJOVÁ, Z., POSPÍŠIL, I., STRUPEK, D., ŠAMÁNEK, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO198_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Další formy jednání, které se vyskytují v § 2 odst. 2 antidiskriminačního zákona, tedy obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci, zákon výslovně neuvádí, jaký vztah mají k rozdělení diskriminace na přímou a nepřímou. Mohou být považovány za další, rozšířené druhy diskriminace. Druhou možností je pak vnímání diskriminace jako jevu, který se vyskytuje ve dvou formách – přímé a nepřímé. Výše uvedené další formy jednání můžeme v režimu tohoto druhého výkladu považovat pouze za podmnožiny přímé a nepřímé diskriminace, nikoliv za další samostatné druhy.²¹¹ Ať už je výklad vztahu druhů diskriminace jakýkoliv, skutečnost, že zákonodárce tyto zvláštní formy diskriminace zahrnul k základním druhům diskriminace, napovídá, že se jedná o stejně zavrženíhodné jednání, jako je diskriminace na základě zakázaných důvodů.

Zákon vnímá jako formu diskriminace rovněž jednání, které je motivované domnělým diskriminačním důvodem, který však diskriminační není. Diskriminující jedinec se tedy může mylně domnívat, že osoba má například odlišnou sexuální orientaci, a na základě této domněnky osobu diskriminuje.²¹²

7.3. Právní úprava ochrany homosexuálů

7.3.1. Ochrana na mezinárodní úrovni

Základním a nejstarším dokumentem, který zakotvuje ochranu lidských práv, je Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948. Článek 7 této deklarace stanoví, že „*Všichni mají právo na stejnou ochranu proti jakékoli diskriminaci.*“²¹³ Je zde tedy vymezen základní princip rovnosti a ochrany proti diskriminaci.

Dalším celosvětovým dokumentem v pořadí je Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966, přičemž Československou socialistickou republikou byl pakt podepsán v roce 1968. Ten diskriminaci upravuje v několika člancích, na ochranu proti diskriminaci homosexuálů můžeme ale vyloženě vztáhnout pouze článek

²¹¹ ŠAMÁNEK, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. § 2 [Definice diskriminace]. In: ČERNÁ, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ONDRŮJOVÁ, Z., POSPÍŠIL, I., STRUPEK, D., ŠAMÁNEK, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO198_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²¹² tamtéž

²¹³ Čl. 7 Všeobecné deklarace lidských práv DE01/48 ze dne 10. prosince 1948

26, dle kterého „jsou si všichni před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakékoli diskriminace. Zákon zakáže jakoukoli diskriminaci a zaručí všem osobám stejnou a účinnou ochranu proti diskriminaci z jakýchkoli důvodů, např. podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného přesvědčení, národnostního nebo sociálního původu, majetku a rodu.”²¹⁴ V dalších člancích týkajících se diskriminace jsou taxativně stanoveny jiné diskriminační důvody, než je sexuální orientace, nelze ji tedy na tyto články vztahovat.

Na úrovni Evropy, a to v rámci organizace Rada Evropy, je nejdůležitější lidskoprávní úmluvou Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950. V této Úmluvě je zakotven zákaz diskriminace v čl. 14.²¹⁵ V tomto ustanovení není vysloveně uvedena sexuální orientace, avšak slovní spojení „jako je” napovídá, že se zde jedná o demonstrativní výčet. V souvislosti s tímto ustanovením Evropský soud pro lidská práva judikuje, že při možném porušení tohoto ustanovení „musí být prokázáno, že neexistuje žádné objektivní a rozumné odůvodnění odlišného zacházení a stát rozdílým zacházením musí sledovat legitimní cíl. Zároveň také musí být rozumný poměr mezi použitými prostředky a sledovaným cílem.”²¹⁶ Stát musí při posuzování jednotlivých otázek postupovat v souladu s principem přiměřenosti, „pokud je ale odlišné zacházení založeno na sexuální orientaci, je prostor státu pro uvážení úzký a princip přiměřenosti nežádá pouze to, aby přijaté opatření směřovalo k naplnění cíle, ale aby bylo zároveň za daných podmínek nezbytné.”²¹⁷

Co se týče práva Evropské unie, základní lidská práva jsou upravena v Listině základních práv Evropské unie. Ochrana práv homosexuálů je zde pak zakotvena v článku 21.²¹⁸ Listina základních práv EU je prvním ze zmíněných mezinárodních dokumentů, který výslovně zmiňuje zákaz diskriminace na základě sexuální orientace.

²¹⁴ Čl. 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech ze dne 19. prosince 1966

²¹⁵ Čl. 14: „Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

²¹⁶ Chassagnou a další proti Francii. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 4. 1999, sp. zn. 25088/94, 28331/95 a 28443/95 In. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-3-11]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

²¹⁷ Kozak proti Polsku. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 02.03.2010 sp. zn. 13102/02 In. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-25]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, bod 92

²¹⁸ Čl. 21 Listiny základních práv Evropské unie ze dne 7. června 2016: „Zakazuje se jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli

Ochraně práv se věnuje i Smlouva o EU, která říká, že se „*Unie zaměřuje na boj proti jakékoliv diskriminaci na základě pohlaví, rasy nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace.*”²¹⁹ Ve Smlouvě o fungování EU je pak zavedena kompetence Rady EU, která může se souhlasem Evropského parlamentu přijímat úpravu mj. k boji proti diskriminaci na základě sexuální orientace.²²⁰

Co se týče sekundárního práva Evropské unie, předpisem, který se zabývá diskriminací, je směrnice Rady 2000/78/ES. Tato směrnice se konkrétně zabývá diskriminací v zaměstnání a říká, že by v celé EU měla být zakázána jakákoli přímá nebo nepřímá diskriminace na základě mj. sexuální orientace, přičemž kdyby tato diskriminace zakázána nebyla, mohla by ohrozit dosažení cílů Smluv, „*zejména dosažení vysoké úrovně zaměstnanosti a sociální ochrany, zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářské a sociální soudržnosti, solidarity a volného pohybu osob.*”²²¹

7.3.2. Ochrana na ústavní úrovni

Základním lidskoprávním dokumentem v České republice je Listina základních práv a svobod, která je součástí našeho ústavního pořádku.²²² Na ochranu práv homosexuálů je možné vztáhnout již čl. 1 Listiny, dle kterého „*jsou lidé svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezczitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.*”²²³ Rovnost v lidské důstojnosti doplňuje i zakládá normy antidiskriminačního práva a uplatňuje se právě mj. ve věcech diskriminace na základě sexuální orientace.²²⁴

Listina dále stejně jako dříve uvedené mezinárodní dokumenty zakotvuje zákaz diskriminace, a to v čl. 3, který ve svém prvním odstavci říká, že „*základní práva*

jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci.“

²¹⁹ Čl. 10 Smlouvy o Evropské unii

²²⁰ Čl. 19 Smlouvy o fungování Evropské unie

²²¹ bod 11 a 12 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000

²²² Čl. 112 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ze dne 16. prosince 1992

²²³ Čl. 1 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky

²²⁴ BAŇOUCH, H., BAROŠ, J., BOBEK, M., JÄGER, P., KOKEŠ, M., KYSELA, J., LANGÁŠEK, T., MOLEK, P., POSPÍŠIL, I., ŠIMÁČKOVÁ, K., ŠIMÍČEK, V., WAGNEROVÁ, E., WINTR, J. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-11-6]. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

*a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.*²²⁵

Ochrana práv homosexuálů je nepřímou obsažena i v čl. 10 odst. 2, dle kterého má každý právo na ochranu před zasahováním do soukromého a rodinného života.²²⁶ Toto právo na osobní soukromí zahrnuje i právo rozhodovat o vlastní fyzické a psychické integritě, což se pojí s právem na sexuální sebeurčení, včetně sexuální orientace.²²⁷ Ochrana rodinného života zahrnuje ochranu různých sociálních vazeb v různých stupních, kam můžeme řadit i stejnopohlavní partnerství, což vychází i z právního názoru ESLP, jak bylo rozebíráno v předchozí kapitole.

7.3.3. Ochrana na zákonné úrovni

Hlavním zdrojem zákonné úpravy ochrany práv homosexuálů je antidiskriminační zákon. V § 1 nás zákon informuje, že zpracovává příslušné předpisy Evropské unie, přičemž se tím mj. rozumí i uvedená Směrnice Rady 2000/78/ES, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.²²⁸

Sexuální orientace je zde součástí výčtu zakázaných důvodů rozdílného zacházení, je to ale důvod specifický. Je spojen s nejnítěrnější a nejnintimnější sférou života lidí, se soukromým, rodinným a sexuálním životem.²²⁹ *Je třeba rozlišit diskriminaci, tj. znevýhodnění určité osoby pro její sexuální orientaci, tzn. de facto pro netolerantní postoj k sexuální menšině, které je důvodem či alespoň motivem následného znevýhodnění, od nastavení právní úpravy postavení sexuálních menšin, resp. jejich svazků. Proto přestože i v českém právu již existuje možnost uzavření*

²²⁵Čl. 3 odst. 1 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

²²⁶ Čl. 10 odst. 2 téhož zákona

²²⁷ BAŇOUCH, H., BAROŠ, J., BOBEK, M., JÄGER, P., KOKES, M., KYSELA, J., LANGÁŠEK, T., MOLEK, P., POSPÍŠIL, I., ŠIMÁČKOVÁ, K., ŠIMÍČEK, V., WAGNEROVÁ, E., WINTR, J. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-11-6]. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²²⁸ § 1 odst. 1 zákona č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon ze dne 23. dubna 2008

²²⁹ ŠAMÁNEK, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. § 2 [Definice diskriminace]. In: ČERNÁ, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ONDRŮJOVÁ, Z., POSPÍŠIL, I., STRUPEK, D., ŠAMÁNEK, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO198_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

tzv. registrovaného partnerství, tento svazek není zcela srovnatelný se standardním manželstvím, což bývá předmětem kritiky.”²³⁰

Antidiskriminační zákon vymezuje u všech diskriminačních důvodů oprávněné důvody rozdílného zacházení. Konkrétně u sexuální orientace se jedná o ustanovení § 7 odst. 1, které říká, že „*pokud je toto rozdílné zacházení objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné,*”²³¹ nemůžeme hovořit o diskriminaci. Toto ustanovení koresponduje s právním názorem ESLP. Rozdílné zacházení tedy musí být objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky přiměřenými a nezbytnými, což jsou neurčité právní pojmy, a zákonodárce zde ponechává široké možnosti pro výklad těchto ustanovení soudy.²³² Dále se také „*za diskriminaci nepovažují opatření, jejichž cílem je předejít nebo vyrovnat nevýhody vyplývající z příslušnosti osoby ke skupině osob vymezené některým z diskriminačních důvodů a zajistit jí rovné zacházení a rovné příležitosti.*”²³³ Jestliže je tedy cílem určitého rozdílného zacházení pouze nápomoc danému jedinci k tomu, aby nebyl znevýhodňován tím, že je součástí některé z diskriminovaných skupin, toto rozdílné zacházení se nepovažuje za diskriminační.

Pokud se jedinec cítí být obětí diskriminačního jednání, má možnost obrátit se na soud, a to s antidiskriminační žalobou, kterou se domáhá upuštění od diskriminace, odstranění jejích negativních následků a případně i satisfakce za způsobenou újmu.²³⁴

Kromě právní úpravy v antidiskriminačním zákoně můžeme do ochrany proti diskriminaci na zákonné úrovni zařadit také dílčí ochranu v dalších zákonech, jako

²³⁰ ŠAMÁNEK, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. § 2 [Definice diskriminace]. In: ČERNÁ, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ONDRŮJOVÁ, Z., POSPÍŠIL, I., STRUPEK, D., ŠAMÁNEK, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO198_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²³¹ § 7 odst. 1 zákona č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon ze dne 23. dubna 2008

²³² ŠAMÁNEK, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. § 2 [Definice diskriminace]. In: ČERNÁ, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ONDRŮJOVÁ, Z., POSPÍŠIL, I., STRUPEK, D., ŠAMÁNEK, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-4]. ASPI_ID KO198_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²³³ § 7 odst. 2 zákona č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon ze dne 23. dubna 2008

²³⁴ § 10 téhož zákona

například v zákoně o zaměstnanosti,²³⁵ v zákoníku práce,²³⁶ v zákoně o ochraně spotřebitele²³⁷ nebo ve školském zákoně.²³⁸

²³⁵ § 4 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti ze dne 13. května 2004

²³⁶ § 16 a § 17 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce ze dne 21. dubna 2006

²³⁷ § 6 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele ze dne 16. prosince 1992

²³⁸ § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ze dne 24. září 2004

8. Závěr

Cílem této práce bylo zhodnocení současného platného právního stavu oblasti manželství a registrovaného partnerství. V práci jsem vymezila oba pojmy a také vznik jednotlivých svazků, což bylo následně podkladem pro druhý z cílů, a to komparaci manželství a registrovaného partnerství. Ze srovnání právních úprav vzešlo najevo, že právní úprava registrovaného partnerství je výrazně kratší, a to přibližně o polovinu než právní úprava manželství, z čehož může plynout, že zákonodárce nevěnoval registrovanému partnerství takovou pozornost, jako věnoval manželství. I to může značit, že registrované partnerství nepožívá takové vážnosti a právní ochrany, jako je tomu u manželství.

Dalším z cílů bylo vymezení základních rozdílů svazku manželství a registrovaného partnerství a také zhodnocení toho, jestli je vzhledem k rozdílům mezi těmito svazky potřebné, aby byla pro homosexuály otevřena možnost uzavřít manželství. Pokusila jsem nastínit hlavní rozdíly mezi jednotlivými svazky, a to v rovině symbolické, která se nemusí jevit jako stěžejní, ovšem pro vnímání homosexuálů jsou tyto rozdíly jistě stejně důležité, jako je tomu v rovině právní. Nejpodstatnější rozdíl spatřuji v nemožnosti přiosvojení dítěte partnera, což může v běžném životě způsobovat řadu komplikací. Problematické je také to, že partneri nemají po smrti druhého z nich nárok na vdovský nebo vdovecký důchod. Co se týče majetkového hlediska, podstatný rozdíl také shledávám v tom, že registrovaným partnerům nevzniká společné jmění, jako je tomu u manželů. Samozřejmě je zde také řada rozdílů již při vzniku a také při zániku partnerství. Shrnutí všech těchto rozdílů pro mě představovalo zjištění, že svazky jsou opravdu velmi rozdílné z mnoha hledisek. Proto si myslím, že je pochopitelné, že homosexuálové touží po tom, aby byly všechny tyto rozdíly odstraněny a mohli vstupovat do manželství stejně tak jako heterosexuální páry.

Mým cílem bylo rovněž nastínit společenské debaty, které v současnosti probíhají v souvislosti s navrhovaným uzákoněním manželství homosexuálů. K tomuto tématu jsem shrnula základní postoje a požadavky obou stran spektra, tedy jak zastánců, tak odpůrců manželství pro všechny. Také jsem se zde věnovala politickým debatám a popsala postoje některých politiků. Vymezila jsem proces, kterým v současné době prochází návrh novely manželství pro všechny a vymezila

jsem zde jeho obsah. Myslím, že z této kapitoly si můžeme vytvořit představu o tom, jaké diskuze v současnosti na politickém poli ohledně tématu manželství homosexuálů probíhají. Mrzí mě, že proces přijímání novel týkající se manželství homosexuálů není zatím v Parlamentu ukončen, a tato práce se tudíž nemůže věnovat analýze celého procesu se zhodnocením jeho výsledku. Vystává ovšem otázka, v jakém roce by musela být psána, aby byl proces přijímání novel ukončen, vzhledem k tomu, že musí ještě projít druhým a třetím čtením v Poslanecké sněmovně, projednáním v Senátu a následně musí být podepsán prezidentem České republiky.

Je tedy cílem uzákonění homosexuálního manželství odstranění diskriminace, nebo se jedná o pouhé politikum? Tato otázka mě provázela v průběhu vytváření celé práce. I přes to, že jsem se na problematiku snažila pohlížet i z druhého hlediska, stále jsem zastáncem názoru, že cílem manželství pro všechny je opravdu odstranění diskriminace. Kdyby se jednalo o politikum, nevím, jaký cíl by toto politikum mělo, a k čemu by sloužilo. Ke zviditelnění? Nebo jako snaha o získání podpory většinové společnosti? Nemyslím si, že tato problematika by bylo něco, co by mohlo být užíváno k těmto účelům, tedy jako politikum. Společnost se postupem času vyvíjí a nevidím důvod, proč stále lpět na starých zvycích. V předposlední kapitole jsme si vymezili postoje v zahraničí. Jestliže manželství pro všechny funguje v jiných státech, proč by tomu nemohlo být i u nás? Každé téma má své zastánce i odpůrce a nikdy se nemohou všichni shodnout. Manželství pro všechny ale nikomu neublíží, pouze pomůže těm, kteří o něj stojí.

Resumé

This diploma thesis is focused on marriage of homosexual. The work provides objective information about current situation of homosexual in Czech Republic.

The diploma thesis is divided into seven main parts. The first part of the thesis is about marriage itself, which is nowadays accessible only for heterosexual pairs in Czech Republic. In this part we deal with legislation about marriage.

The second part is about attitude to homosexuality in main periods of human history. The history is described from antiquity, through middle Ages, Moderna ages and also through history of 20th century.

The following third part is about registered partnership, which is only legally recognized partnership, that is open for homosexual pairs in Czech Republic. We compare valid legislation about registered partnership and marriage and demonstrate main differences between these two institutes in this chapter.

The fourth part summarizes current political situation regarding marriage of homosexual in Czech Republic. This part comprised treatise about main citizen movements, which fights for homosexual marriage. The chapter illustrates political discussion about this topic.

The fifth chapter represents selected countries and their attitude to homosexual marriage. This part also shows major judgments of European court for human rights.

The final chapter includes information about discrimination in general. This part defines law protection against discrimination on international, constitutional and common law level in Czech Republic.

The aim of this diploma thesis was to characterize the attitude to homosexual marriage on a theoretical level.

Použité zdroje

1. Literatura

- BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. V Praze: C.H. Beck, 2007. Beckova edice ABC. ISBN 978-80-7179-584-1
- BRZEK, Antonín a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ: *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia Medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1
- JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5.
- PUTNA, Martin C. *Křesťanství a homosexualita: pokusy o integraci*. Praha: Torst, 2012. ISBN 978-80-7215-434-0
- SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1995. ISBN 80-7145-302-1
- STOTT, John R. W. *Homosexuální partnerství?: (křesťanský příspěvek k současné debatě)*. Praha: Návrat domů, 2000. ISBN 80-85495-90-2

2. Právní předpisy

- Všeobecná deklarace lidských práv DE01/48 ze dne 10. prosince 1948
- Mezinárodního paktu o občanských a politických právech ze dne 19. prosince 1966
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- Listina základních práv Evropské unie ze dne 7. června 2016
- Smlouva o Evropské unii
- Smlouva o fungování Evropské unie
- Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ze dne 1. ledna 1993
- Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012
- Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon ze dne 23. dubna 2008
- Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství ze dne 26. ledna 2006
- Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině ze dne 4. prosince 1963
- Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech ze dne 27. listopadu 2001
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ze dne 4. prosince 1963
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních ze dne 12. září 2013
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích ze dne 12. dubna 2000
- Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon ze dne 30. března 2006
- Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád ze dne 28. února 2001
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ze dne 20. listopadu 1992
- Zákon č. 40/2009, trestní zákoník ze dne 8. ledna 2009
- Zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení ze dne 2. srpna 2000

- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ze dne 30. června 1995
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění ze dne 14. března 2006
- Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ze dne 16. června 1993
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti ze dne 13. května 2004
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce ze dne 21. dubna 2006
- Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele ze dne 16. prosince 1992
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ze dne 24. září 2004

- Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky ze dne 1. října 1992
- Zákon č. 350/1996 Zb., o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, ze dne 7. prosince 1996

3. Jiné právní zdroje

- Komentáře
 - BAJURA, J., ČÁP, Z., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., ELIÁŠ, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FIALA, V., FRINTA, O., HAAS, K., HAJN, P., HOLČAPEK, T. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
 - BAŇOUCH, H., BAROŠ, J., BOBEK, M., JÄGER, P., KOKEŠ, M., KYSELA, J., LANGÁŠEK, T., MOLEK, P., POSPÍŠIL, I., ŠIMÁČKOVÁ, K., ŠIMÍČEK, V., WAGNEROVÁ, E., WINTR, J. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
 - ČERNÁ, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ONDRŮJOVÁ, Z., POSPÍŠIL, I., STRUPEK, D., ŠAMÁNEK, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO198_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
 - DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

- Důvodové zprávy
 - Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství
 - Důvodová zpráva k návrhu novely usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, Sněmovní tisk 211/0, *návrh poslanců Marka Výborného, Pavla Bělobrádka, Mariana Jurečky, Aleše Juchelky a dalších*. 2018.
 - Důvodová zpráva k návrhu poslance Národnej rady Slovenskej republiky Tomáša VALÁŠKA na vydanie zákona o životnom partnerstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Parlamentná tlač 673

- Ostatní
 - Návrh novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Sněmovní tisk 201/0, *návrh poslanců Radky Maxové, Františka Kopřivy, Petra Dolínka, Víta Rakušana, Jiřího Dolejše, Dominika Feriho a dalších*. 2018.
 - Pozměňovací návrh poslankyně Evy Fialové k návrhu novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Sněmovní tisk 201/0, ze dne 24. 6. 2021, č. 8702
 - Návrh poslance Národnej rady Slovenskej republiky Tomáša VALÁŠKA na vydanie zákona o životnom partnerstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Parlamentná tlač 673
 - Příloha k nařízení č. 590/2006 Sb., kterým se stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osobních překážek v práci. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

4. Judikatura

- Nález Ústavního soudu č. 234/2016 Sb., ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15 ve věci návrhu na zrušení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů
- Chassagnou a další proti Francii. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 4. 1999, sp. zn. 25088/94, 28331/95 a 28443/95
- Fedotova a ostatní proti Rusku. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 6. 2021 sp. zn. 40792/10, 30538/14, 43439/14
- Kozak proti Polsku. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 02. 03. 2010 sp. zn. 13102/02
- Oliari a další proti Itálii. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 07. 2015 sp. zn. 18766/11, 36030/11
- Orlandi a ostatní proti Itálii. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. 12. 2017 sp. zn. 56665/09
- Ratzenbock a Seydl proti Rakousku. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 10. 2017 sp. zn. 28475/12
- Schalk a Kopf proti Rakousku. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 06. 2010, sp. zn. 20141/04
- Vallianatos a ostatní proti Řecku. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 07. 11. 2013 sp. zn. 29381/09, 32684/09

5. Ostatní

- Odborné články
 - HARTINGEROVÁ, Emma. Stejnopohlavní manželství. *Právní prostor* [online]. 23. 6. 2021. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/stejnopohlavni-manzelstvi>
 - KOZUBÍK, Jan a Jan WINTR. *Ústavní soudy a práva gayů a leseb - veřejné mínění jako determinant rozhodnutí soudů? JURISPRUDENCE* [online]. 5/2016.

- NEJEDLÝ, Josef. *Komentář k Rozsudku Evropského soud pro lidská práva ze dne 21.07.2015 sp. zn. 18766/11, 36030/11 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.*
- ONDŘEJEK, Pavel. Případ Obergefell v. Hodges před NS USA – k otázce diskriminace párů osob stejného pohlaví. *Výzkumné centrum pro lidská práva [online]. 8. 10. 2015 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.vclp.cz/news/pripad-obergefell-v-hodges-pred-nejvyssim-soudem-usa-k-otazce-diskriminace-paru-osob-stejneho-pohlavi/>*
- ŠABATOVÁ, Anna. Časy se mění a my s nimi. *Ochránce [online]. 17. 9. 2018. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/aktualne/casy-se-meni-a-my-s-nimi/>*
- ŠABATOVÁ, Anna. *Být LGBT+ v Česku: Zkušenosti LGBT+ lidí s předsudky, diskriminací, obtěžováním a násilím z nenávisli. Výzkum veřejného ochránce práv 2019 [online]. Brno, 14. května 2019. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>, s. 14-15*
- TOMEŠOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití II. díl: Majetkové vztahy za trvání svazku. *Právní prostor [online]. 2015, 16. 9. 2015 Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-ii-dil-majetkove-vztahy-za-trvani-svazku>*
- Internetové zdroje
 - <https://alipro.cz>
 - <https://www.cas.sk>
 - <https://cs.wikipedia.org>
 - <https://ct24.ceskatelevize.cz>
 - <https://www.czso.cz>
 - <https://www.echo24.cz>
 - <https://www.jsmefer.cz>
 - <https://www.lui.cz>
 - <http://www.multimediaexpo.cz>
 - <https://www.pravo21.cz>
 - <https://www.psp.cz>
 - <https://www.queergeography.cz>
 - <http://www.reuters.com>
 - <https://www.seznamzpravy.cz>
 - <https://www.travelinsurancedirect.com>
 - <https://video.aktualne.cz>
 - <https://www.youtube.com>
 - <https://www.zpravy.aktualne.cz>